

ΕΓΓΡΑΦΑ ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΤΗΣ

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Σ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1920

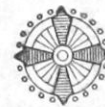
ΕΓΓΡΑΦΑ ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΤΗΣ

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Σ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1920

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ τεῦχος τοῦτο ἀπετελέσθη ἐκ τεσσάρων ἐγγράφων, ὧν τὰ μὲν δύο ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ Ἀληθείᾳ» (ἔτος 1901 σελ. 251 καὶ ἐξῆς καὶ 1918 σελ. 210 καὶ ἐξῆς) τὰ δ' ἕτερα δύο ἐν τῷ «Ν. Ποιμένι» (Ἀπρίλιος-Μαῖος 1920). Σκοπὸς τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συλλογῆς αὐτῶν καὶ ἐκδόσεως εἶνε ὅπως εἰς εὐρύτερον κύκλον γνωσθῶσι παρ' ἡμῖν αἱ ἰδέαι καὶ σκέψεις περὶ τῶν ἐνούντων καὶ χωριζόντων ἡμᾶς σημείων διδασκαλίας, ἃς ἀπὸ τοῦ 1890—1909 ἐξήνεγκον ἔγκριτα μέλη τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἢ καὶ ἐπίσημοι αὐτῶν ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαί. Ὁ προσανατολισμὸς οὗτος ἡμῶν πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀντιλήψεως τῶν ζητημάτων ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ἀγγλικανῶν καὶ πάντοτε χρήσιμος πρὸς καλλιέργειαν στενωτέρων σχέσεων ἐπικοινωνίας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀπ' ἰθαίνει ἀπαραίτητος νῦν, ὅτε θερμὸς ἐκδηλοῦται ἐκατέρωθεν πόθος πρὸς ἕνωσιν. Ὅπως δὲ ἕκαστος ἀνεπηρέαστος ἐξοίασδήποτε ὑποκειμενικῆς κρίσεως μορφώσῃ ἰδέαν περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς ἐκπληρώσεως ἐν γε τῷ παρόντι τοῦ διακαοῦς τούτου πόθου πάσης ὀρθοδόξου χριστιανικῆς ψυχῆς, ἐκρίθη περιττεύουσα πᾶσα κριτικὴ, ἀναγκαία δὲ μόνη ἢ ἐξηγήσις τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς ἕκαστον τῶν ἐγγράφων τούτων προέκυψε προτασσομένη ἐν εἴδει προσημειώσεως.

Α΄

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΕΠΙ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΕΚΤΕΘΕΙΣΑ ΠΡΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΝ

ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΕΝ ΕΙΔΕΙΑ ΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΕΙΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Υπο

ΙΩΑΝΝΟΥ ΟΥΟΡΔΣΟΥΟΡΘ ΕΠΙΣΚ. ΣΑΡΙΣΒΟΥΡΙΑΣ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΝΤΟΥΑΡΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ

Υπο

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΘΕΙΣΑ

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ

1901

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Καίτοι ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ φυλλαδίου δὲν ἀναφέρεται ρητῶς «τίνα τὰ μέλη τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἅτινα ἐζήτησαν πληρεστέρας εἰδήσεις περὶ τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίως περὶ τῶν δογμάτων αὐτῆς», ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς δημοσιευθείσης ἐν σελ. 440 τοῦ ἔτους 1901 τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» **πράξεως** γινώσκομεν, ὅτι αἱ ἀπαντήσεις αὐταὶ ἐδόθησαν εἰς ἐρωτήματα, ἅτινα ἀπηύθυνεν ἡ σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ ἀοιδίου Πατριάρχου Κων]στίνου τοῦ Ε'. συστάσα διαρκῆς ἐπιτροπὴ ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ἡ ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τριῶν ἀρχιμανδριτῶν, τοῦ τότε Μ. Πρωτοσυγκέλλου Χρυσοστόμου (νῦν Μητροπολίτου Σμύρνης) τοῦ τότε ἀρχιεραματῆος τῆς Ἱ. Συνόδου Φωτίου (μετὰ ταῦτα ἰθνομάρτυρος Μητροπολίτου Κορυτσᾶς), τοῦ Μ. Ἱεροκήρυκος ἀοιδίου Γρηγορίου Κων]νίδου ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ πρωθιερέως τῆς ἀγγλικανικῆς ἐν Κων]πόλει ἐκ]σίας αἰδεσ. Θεοδώρου Δάουλιγγ ἀφ' ἑτέρου. Σκοπὸς τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ὠρίσθη ἡ ἀνάκρισις καὶ συζήτησις τῶν ἀναμέσον τῶν Ἐκ]σιῶν διαφωνιῶν καὶ διαιρέσεων καὶ ἡ διὰ ταύτης προπαρασκευὴ καὶ προλείανσις τοῦ ἑδάρους τῆς συνεννοήσεως τῶν δύο ἐκ]σιῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ συνῆλθεν εἰς πολλὰς καὶ μακρὰς συνεδρίας: «πόρισμα δὲ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἦν μετὰ πολυμερῆ ἐκάστου ἐπὶ μέρους ζητήματος μελέτην καὶ συζήτησιν ἐν γε τῷ παρόντι νὰ ἐκδοθῇ ἐκθεσις τῶν κυριωτέρων θεμάτων τῆς διδασκαλίας τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας σαφῶς καὶ ἀπερίττως εἰς τὰ οὐσιωδέστερα ζητήματα, ἐν οἷς διαφωνεῖ ἡ ἀγγλικανικὴ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολ. ἐκ]σίαν, ἵνα καὶ ὁ ἡμέτερος λαὸς λάβῃ καθαρωτέρως πληροφορίας καὶ ἀκριβεστέραν συνείδησιν περὶ τοῦ μεγάλου τούτου τμήματος τῆς Χριστιανωσύνης, ἣτις καλεῖται ἀγγλικανικὴ ἐκ]σία· τὸ ἔργον τοῦτο συνετελέσθη καὶ ὀφείλεται εἰς τὸν δεξιὸν καὶ ἀριστοτεχνι-

κὸν κάλαμον τοῦ ζηλωτοῦ καὶ θερμουργοῦ ἐπισκόπου Σαρισβουρίας Ἰωάννου καὶ περιέχει τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ἐν εἴδει ἐρωτήσεων εἰς τὰ ἐξῆς **τεθέντα ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐρωτήματα** . . . (πρᾶξις ἐνθ. ἀνωτ.). Τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς ἐθεωρήθη διὰ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ληξάν, καθόσον μετ' ὀλίγον ὁ πρωθιερεὺς Θεόδωρος Δάουλιγγ, μετατεθεὶς κατέλιπε τὴν βασιλεύουσαν. Αἱ ἀπαντήσεις αὐταὶ ἀνετυπώθησαν ἐνταῦθα ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως ὁμοῦ μετὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ συμπεράσματος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Φίλοι τινές, μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐζήτησαν παρ' ἡμῶν πληρεστέρας εἰδήσεις περὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίως περὶ τῶν δογμάτων αὐτῆς, σχετικῶς πρὸς θέματά τινα περὶ ὧν ὑπῆρξε κατὰ καιροὺς διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς πίστεως παρά τισι τῶν Χριστιανῶν. Εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ἀποκρινόμεθα λίαν προθύμως, καὶ ἔνεκα τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ ὃν τρέφομεν πρὸς τοὺς παρακαλέσαντας ἡμᾶς ν' ἀναδεχθῶμεν τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ ἔνεκα τῆς ἐν γένει ἀγάπης ἡμῶν καὶ συμπαθείας πρὸς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες φρονοῦμεν, εὐθύς ὡς πληροφορηθῶσι σαφέστερον τί πιστεύουσιν οἱ Ἀγγλικανοὶ, θέλουσι βεβαιωθῆ ὅτι, ἤϊτε διάθεσις καὶ αἱ παραδόσεις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἰσὶν ἐπὶ πολλῶν σπουδαίων θεμάτων ἐν ἀρμονίᾳ μὲ τὴν ἰδίαν αὐτῶν Ἐκκλησίαν.

Ἀνάγκη εἶνε νὰ παρατηρήσωμεν ἐν ἀρχῇ ὅτι Ἀγγλικανῆ Ἐκκλησία ὑφίσταται κατὰ τε εὐρυτέραν καὶ στενωτέραν ἔννοιαν. Ὑπάρχει ἐν πρώτοις ἐκκλησιαστικὸν σῶμα ἐκτεινόμενον καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον καὶ περιλαμβάνον τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὡς καὶ τὰς μεθ' ἡμῶν κοινωνούσας Ἐκκλησίας τὰς ἐν Ἰρλανδίᾳ Σκωτίᾳ, Ἰνδικῇ, Καναδᾷ, ταῖς Δυτικαῖς Ἰνδίαῖς, Νοτίᾳ Ἀφρικῇ, Αὐστραλίᾳ Νέα Ζηλανδίᾳ καὶ ἄλλαις ἀποικίαις. Πλὴν τούτων, εἰσὶ διάφοροι ἐπιχώριοι Ἐκκλησῖαι, καὶ ἐντὸς τῶν κτήσεων τοῦ Βρετανικοῦ Στέμματος, καὶ πέραν αὐτῶν.

Ἐπάρχει ἐπίσης Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία ἐν τῇ στενωτέρᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ, ἡ Ἐκκλησία δηλονότι τοῦ Βασιλείου τῆς Ἀγγλίας, ἣτις Ἐκκλησία διαιρεῖται εἰς δύο Ἐπαρχίας, τὴν τῆς Καντουαρίας καὶ τὴν τοῦ Ἐβροράκου, καὶ ἣτις συμπεριλαμβάνει τὰς ἐν τῇ ξένη παροικίας τῶν ὁμοθρήσκων ἡμῶν, τὰς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἐπισκόπου Λονδίνου, τοῦ Ἐπισκόπου Γιβραλτάρης, καὶ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ τῇ Ἀνατολῇ.

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐννοίας ταύτας ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία εἶνε σῶμα ἐν· ἀλλὰ τὰ πέραν τῆς Ἀγγλίας μέρη τοῦ σώματος τούτου διοικοῦνται ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων καὶ συνόδων ὡς ἐλεύθερα σωματεῖα· αἱ δὲ σχέσεις αὐτῶν πρὸς τὴν ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας ποικίλλουσιν· αἱ μὲν οὔσαι στενωτάται καὶ ὀριστικῶς συνεκτικαί, αἱ δὲ προσομοιάζουσαι μᾶλλον τὰς προκυπτούσας ἐξ ἀμοιβαίας συνεννοήσεως, οἷον αἱ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς· Πᾶσαι ὁμως ὑφίστανται πλησιέσταται καὶ οἰκειόταται.

Ἡ σκιαγράφησις αὕτη τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος θὰ καταστήσῃ δῆλον εἰς τὰ μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὅτι ἡ πρὸς ἄλληλα θέσις αὐτῶν, καὶ ἡ θέσις ἡ ἡμετέρα, ἔχουσι πολλὰ τὰ κοινά· Ἐπάρχει ἐν τῇ Ἀγγλικανῇ Ἐκκλησίᾳ πραγματικὴ ἐνότης πίστεως, τάξεως (discipline), καὶ εἵδους διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ μεγάλη κατὰ τόπους ἐλευθερία· Ὁ δὲ τρόπος οὗτος τοῦ θεωρεῖν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ — τρόπος ὅστις ἀναγκαῖος ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῶν περιστάσεων τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ — καθιστᾷ ἡμᾶς, ὅπως καὶ τὰ μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὰς χώρας ἐφ' ὧν αὕτη ἐξαπλοῦται, ἱκανοὺς νὰ προσερχώμεθα εἰς τὰς δυσχερείας τῆς ἐκ νέου ἐνώσεως τῆς Χριστιανωσύνης μετὰ πλείονος ἐλπίδος καὶ πλείονος ὑπομονῆς.

ἐπειδὴ βλέπομεν ὅτι ἡ κατὰ τόπους ἐλευθερία εἶνε, οὐ μόνον ἀνεκτὴ, ἀλλὰ καὶ βοηθητικὴ, καθὸ προκαλοῦσα καὶ ἀναπτύσσουσα τὰ ἄριστα προσόντα τοῦ ἑκασταχοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, καὶ καθὸ χρησιμοποιοῦσα αὐτὰ εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Αἱ ἐπόμεναι δηλώσεις, εἰς ἀπάντησιν τῶν τεθέντων ἐρωτημάτων, ἔτυχον τῆς ἐπιδοκιμασίας, οὐ μόνον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου (Φρεδερίκου Τέμπλου) Καντουαρίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου (Οὐιλιέλμου Δαλρὺμπλου Μακλάγαν) Ἐβροράκου (τοῦ τέως Προέδρου τῆς Ἀγγλοπρωτοδικῆς Ἐταιρείας), ὡς καὶ τῶν Ἐπισκόπων Λονδίνου (+ Μανδέλου Κρέιγτωνος) καὶ Γιβραλτάρης (Καρόλου Οὐαλδεγράβου Σανδφόρδου), καὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀγγλικανοῦ Ἐπισκόπου (Γεωργίου Ποπχάμου Βλύθη). Ὅθεν πεπειθότως συνιστῶμεν αὐτὰς τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις.

Ὁ Σαρισβουρίας ΙΩΑΝΝΗΣ

Πρόεδρος τῆς Ἀγγλοπρωτοδικῆς Ἐταιρείας

Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1900.

Τὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστοῦ ἀρκεῖ, τοῖς τε συμπατριώταις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἡμετέροις, ὡς ἐχέγγυον τοῦ ἀκριβοῦς καὶ πιστοῦ τῆς μεταφράσεως· ἐφ' ᾧ καὶ ἐκ καρδίας χάριν οἶδα.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει τὸ Ἀγγλικὸν κείμενον καὶ ἡ Ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐτυπώθησαν κατ' ἀπέναντι σελίδας πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἀναγινωσκόντων· ἐγένοντο δὲ τροποποιήσεις τινὲς ἐν ἀμφοτέροις, ἵνα καταστή σαφεστέρα ἡ ἐννοία καὶ προληφθῶσιν αἱ παρανοήσεις· Λέξεις τινὲς τυ-

χαίως διολισθήσασαι ἐν σ. 29 καὶ ἀλλαχοῦ που, ἀνεπληρώθησαν, ὡς εἰκός.

Ο ΣΤΥΓΓΡΑΦΕΤΣ

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1901.

ΑΙ ΕΠΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Α'. Ποία εἶναι ἡ ἐπίσημος ὁμολογία τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκ]σίας; ποῦ περιέχεται αὕτη καὶ ποῖον τὸ κύρος αὐτῆς;
- Β'. Τί διδάσκει ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία περὶ τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Οἰκουμ. Συνόδων;
- Γ'. Τί διδάσκει ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία περὶ πίστεως καὶ καλῶν ἔργων, ὃ ἐστὶ, τί ἀπαιτεῖται πρὸς σωτηρίαν καὶ δικαίωσιν;
- Δ'. Πόσα Μυστήρια παραδέχεται ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία; τί διδάσκει ἐν γένει περὶ Μυστηρίων, καὶ ἰδίᾳ περὶ Βαπτίσματος, καὶ Εὐχαριστίας, καὶ Ἱερωσύνης;
- Ε'. Τί διδάσκει ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία περὶ προορισμοῦ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ περὶ παραδόσεως;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Α'.

«Ποία εἶναι ἡ ἐπίσημος ὁμολογία τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας; ποῦ ἐμπεριέχεται αὕτη καὶ ποῖον τὸ κύρος αὐτῆς; »

Τὰ στοιχεῖα τῆς διδαχῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας

εὐρίσκονται ἐν τοῖς τρισὶ Συμβόλοις, τουτέστι (α') ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως τῇ γνωστῇ ὡς Σύμβολον τῆς Νικαίας, ὅπερ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνομεν κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν· (β) ἐν τῷ ὀνομαζομένῳ Συμβόλῳ τῶν Ἀποστόλων, ὅπερ ὁμολογεῖται ὑπὸ πάντων κατὰ τὸ Βάπτισμα· καὶ (γ') ἐν τῷ ὕμνῳ τῷ κοινῶς καλουμένῳ Σύμβολον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

Ἀποδεχόμεθα τὰ Σύμβολα ταῦτα, οὐ μόνον διότι σέβομεν τὴν τε ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν καὶ τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἀλλὰ καὶ διότι πιστεύομεν ὅτι αἱ Ἁγίαι Γραφαὶ σαφέστατα μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῶν δογμάτων τῶν ἐν τοῖς Συμβόλοις τούτοις. Ἐπειδὴ τιμῶμεν τὰς Ἁγίας Γραφὰς ὡς τῆς θείας ἀληθείας κινόνα καὶ κριτήριον, δι' ὧν πᾶς τύπος δόγματος, εἴτε ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, εἴτε ἐκ θεολογικοῦ ὀρισμοῦ πηγάζων, ὀφείλει νὰ δοκιμάζηται.

Περαιτέρω, ἐπειδὴ κατὰ τὴν δημοσίαν ἡμῶν λατρείαν ἰστάμεθα ἐνώπιον τοῦ παντοκράτορος καὶ Πανσόφου Θεοῦ, πρὸς ὃν δυνάμεθα οὐχὶ ἄλλως νὰ προσπελάσωμεν, ἢ ἐν πληρῇ πίστει καὶ εὐλικρινείᾳ, θεωροῦμεν πάντες τὴν διδαχὴν τὴν περιεχομένην ἐν τῷ Εὐχολογίῳ ἡμῶν («Βιβλίον τῶν Δημοσίων Προσευχῶν καὶ τῆς Τελέσεως τῶν Μυστηρίων καὶ ἄλλων Ἱεροπραξιῶν καὶ Τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ ἔθος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας· ὁμοῦ μὲν τὸ Ψαλτήριον καὶ τὴν τάξιν καὶ τρόπον τοῦ καθιστᾶν, χειροτονεῖν καὶ καθιεροῦν Ἐπισκόπους, Ἱερεῖς, καὶ Διακόνους»), θεωροῦμεν, λέγω, τὴν διδαχὴν τὴν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ, — ὅπερ εὐρίσκειται εἰς χεῖρας πάντων, καὶ αὐτῶν τῶν παιδίων — ὡς ἐπίσημον καὶ αὐθεντικὴν ἔκφρασιν τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀπολαύει τῆς ἀνωτάτης ἐφικτῆς αὐθεντίας· ἐπειδὴ, ἐπεκυρώθη μὲν πρῶτον ὑπὸ τῶν Συνόδων (Convocations) τῶν δύο Ἐπαρχιῶν, ἀκολούθως δ' ἐγένετο δεκτὸν δυνάμει Πράξεως (Νόμου) τοῦ Παρλαμέντου

τῷ 1662. Ἐπὶ πλέον, ὑπάρχει ἐν αὐτῷ παρετεθειμένη, μεταξὺ τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Βεβαίωσης(1) ἡ Ἐπιθέσεως τῶν Χειρῶν, ἡ Κατήχησις, ἣτοι «Διδασκαλία ἦν πᾶς ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἐκμάθῃ πρὶν ἢ παρουσιασθῆ πρὸς Βεβαίωσιν ὑπὸ Ἐπισκόπου.» Τὴν Κατήχησιν ταύτην πᾶν παιδίον χρεωστὲι ν' ἀποστηθίσῃ καὶ κατανοήσῃ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς. Περιέχει δὲ αὕτη ἐρμηνείαν τοῦ Συμβόλου τῶν Ἀποστόλων, τοῦ Δεκαλόγου, καὶ τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, ὡς καὶ τὰς ἀναγκαιοτάτας εἰδήσεις περὶ τῶν δύο μεγάλων Μυστηρίων, τοῦ Βαπτίσματος, δηλονότι, καὶ τῆς Ἁγίας Κοινωνίας (Εὐχαριστίας).

Ἐκτὸς τοῦ Εὐχολογίου, ἀλλὰ συνήθως ἐν ἐνὶ τόμῳ μετ' αὐτοῦ δεδεμένα, ἔχομεν «Ἄρθρα Θρησκείας, συμφωνηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων ἀμφοτέρων τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ Κλήρου κατὰ τὴν Σύνοδον τὴν συνελθούσαν ἐν Λονδίῳ τῷ 1562, χάριν διαμορφώσεως κοινῆς ὁμολογίας ὡς πρὸς τὴν ἀληθινὴν Θρησκείαν.» Παρεθέσαμεν πλήρη τὸν τίτλον τῶν Ἄρθρων τούτων, ἅτινα συνήθως ὀνομάζονται «Τὰ ΛΘ'. Ἄρθρα,» ἐπειδὴ ὁ τίτλος οὗτος διαλαμβάνει καὶ τὸν σκοπὸν, οὗ ἕνεκα διευτυπώθησαν. Εἶνε δὲ τὰ ΛΘ' Ἄρθρα ὀρισμοὶ τινες εἰς οὓς οἱ ἱερωμένοι δηλοῦσι τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν ἐγγράφως, ὁμο-

(1) Χρῶμεθα τῷ ὀνόματι Confirmation ἐπὶ τῇ τελειώσει τοῦ Βαπτίσματος, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν τῇ Δύσει ἀλλαχοῦ ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα Χρῖσμα, ἢ Σφράγις. Καὶ τὰ τρία ταῦτα ὑπεμφαίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων. «Ὁ δὲ δεσπιὸν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς Θεὸς, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν» (Β' Κορινθ. α', 21, 22).

λογοῦντες διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῶν ταύτης ὅτι οὐδὲν θέλουσι διδάξαι ἀντιβαῖνον εἰς αὐτὰ, ἀλλ' ὅτι θεωροῦσι τὰ δόγματα τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ τῷ Εὐχολογίῳ ὡς σύμφωνα μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Δέον νὰ παρατηρήσωμεν ἐν τούτοις, ὅτι τὰ Ἄρθρα ταῦτα, εἰ καὶ περιέχουσι πολλοὺς πολυτίμους ὀρισμοὺς τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας, εἶνε «Ἄρθρα θρησκείας» μᾶλλον, ἢ Ὁμολογία Πίστεως. Κύριος αὐτῶν σκοπὸς ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν ἡ συντήρησις τῆς ὁμοιοῦσας καὶ ἡ ἀποσόβησις τῆς πλάνης, «ἵνα πᾶν στόμα φραγῆ» τῶν ἐριστικῶς συζητούντων, καὶ ἵνα ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία διατελῆ εἰρηνέουσα ἐν ἑαυτῇ. Οὐδεμία ὁμως ἀπαιτεῖται εἰς τὰ Ἄρθρα ταῦτα τυπικὴ συναίνεσις ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἡμῶν, οὐδὲ, ἀναγκαίως, ἐκ μέρους τοῦ κλήρου τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας τῶν ἰδρυμένων ἐν τῇ ξένη. Αἱ σύνοδοι τῶν τοιούτων Ἐκκλησιῶν εἶνε ἐλεύθεραι νὰ ὀρίζωσιν οἵασιδήποτε διατάξεις κρίνουσι σκοπίμους εἰς ἐξασφάλισιν τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ κλήρου αὐτῶν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐνότητος αὐτῶν μετὰ τοῦ ἐν γένει σώματος τῆς Ἀγγλικανῆς Κοινωνίας.

Ὅθεν τὰ ΛΘ' Ἄρθρα, ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν θεωρούμενα καὶ ἐξεταζόμενα, εἰσὶ μὲν λίαν χρήσιμος δεσμὸς ἐνότητος ἐσωτερικῆς, οὐδόλως δὲ παρακωλύουσι τὴν διατήρησιν ἐπικοινωνίας καὶ ἀδελφικῶν σχέσεων μετὰ τῶν ἐν ἄλλαις χώραις Χριστιανῶν, τῶν μὴ ἀποδεξαμένων τὰς πλάνας περὶ ὧν ἀναφέρουσι τὰ Ἄρθρα ταῦτα.

Πλὴν τούτων ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας κέκτηται σῶμα κανόνων ἐκδοθέντων τὸ πλεῖστον τῷ 1603 ἔτει, καὶ ὑποχρεωτικῶν ὄντων διὰ τὸν Κλήρον. Πολλαχοῦ τῶν κανόνων τούτων ἀπαντῶσι καὶ σπουδαῖαι ἐκθέσεις δογμάτων. Ἄλλαι δὲ πάλιν τῶν μεθ' ἡμῶν κοινωνουσῶν Ἐκκλησιῶν ἔχουσι ἰδίους κώδικας κανόνων ὁμοίας φύσεως.

B'.

«Τί διδάσκει ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία περὶ τοῦ ἀλαθίτητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων;»

Ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία μετ' εὐγνωμοσύνης ἀποδέχεται τὰς γενικὰς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἐπαγγελίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅτι πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσι τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ (Ματ. ιστ' 18), ὅτι τὸ Πνεῦμα Αὐτοῦ ὁδηγήσει τοὺς Ἀποστόλους Αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν (Ἰωάν. ιστ' 13) καὶ ὅτι Αὐτὸς ἔσται μετὰ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος (Ματ. κη' 20). Πιστεύει ὅτι ὁ Σωτὴρ εἶνε, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, παρὼν ὅπου δὴποτε ὁ λαὸς Αὐτοῦ εὐρίσκεται συνηγμένος εἰς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ, οὐ μόνον ἐν δημοσίαις λατρείαις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς δικαστικαῖς καὶ νομοθετικαῖς συνάξεσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι καθῆκον τῶν Χριστιανῶν εἶνε τὸ ἀκούειν τῆς Ἐκκλησίας (Ματ. ιη' 15—20). Ἐπίσης ὁμολογεῖ εὐγνωμόνως ὅτι οἱ τῆς πίστεως ὀρισμοί, οὓς κατήρτισαν αἱ ἀδιαφιλονεικῆτως Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, εἰσὶν ἀκριβεῖς καὶ πισταὶ ἐκφράσεις τῶν ἀληθειῶν περὶ τῆς ἐν Ἐνότητι ὑπερευλογημένης Τριάδος, περὶ τῆς Ἐποστάσεως καὶ τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ περὶ τῆς Ἐποστάσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἃς ἀληθείας ἡ Ἐκκλησία ἀρχῆθεν ἀπεδέχετο, ἐκπεφρασμένως ἢ ὑπονοουμένως.

Ἡ ἀπὸ τῆς πλάνης ὅμως προφύλαξις εἶνε ἔργον τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ ἀλάθητον οὐδόλως ὑπάρχει συμφυὲς τῷ ἀνθρώπῳ, οὐδὲ δύναται ἐκ τῶν προτέρων νὰ προσνέμηται εἰς ἄτομον οἰονδήποτε, οὐδ' εἰς ὀμάδα τινὰ ἀνθρώπων, ὅσονδήποτε ἐξόχων ἢ πολυαριθμῶν. Ἄλλαι τινὲς τῶν πολυπληθεστάτων ἀλλ' οὐχὶ Οἰκουμενικῶν τῆς Ἐκκλη-

σίας Συνόδων παρεσύρθησαν εἰς δογματικὰς πλάνας. Κατ' ἀκολουθίαν, βάσανος τοῦ ἐγκύρου ἢ μὴ τῶν πράξεων Συνόδου τινὸς εἶνε μᾶλλον ἢ μὲ τὴν Γραφὴν συμφωνία αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῶν τοιούτων ἀποφάσεων ὑπὸ συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις οὕτως ἐπισφραγίζει τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν.

Πλὴν τούτου, ἡ Ἐκκλησία πάντοτε διέστειλε μεταξὺ ἄρθρων πίστεως καὶ διατάξεων πειθαρχικῶν ἢ ἱεροτελεστικῶν· οὐδὲ προσνέμει τὴν αὐτὴν βαρύτητα εἰς ταῦτα ὡς εἰς ἐκείνα. Διὰ τοῦτον, ἐν ἄλλοις, τὸν λόγον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας θεωρεῖ ἑαυτὴν οὐχὶ δεσμευομένην ὑπὸ τῶν διατάξεων τῆς Ζ' Συνόδου (ἐν Νικαίᾳ), ἃς δὲν ἀπεδέχθη ἢ ἀνὰ τὴν Δύσιν Ἐκκλησία, καθ' ὃν χρόνον συνήλθεν ἡ Σύνοδος ἐκείνη, καὶ αἰτινες ἀφορῶσιν εἰς διατυπώσεις τὰς ὁποίας ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία θεωρεῖ οὐχὶ ἐκ τῶν βοηθητικῶν καὶ ἀπολύτως ἀναγκαίων τῷ λαῷ τῷ τεταγμένῳ ὑπὸ τὴν φροντίδα αὐτῆς. Ἀποδέχεται ὅμως τὴν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν παράστασιν ἱερῶν πραγμάτων καὶ προσώπων, χάριν ἐποικοδομήσεως τῶν πιστῶν· καταδικάζει δὲ πάντας τοὺς βλάπτοντας ἢ παρατρίβοντας αὐτά.

Γ'.

«Τί διδάσκει ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία περὶ πίστεως καὶ καλῶν ἔργων, ὃ ἔστι, τί ἀπαιτεῖται πρὸς σωτηρίαν καὶ δικαιοσύνην;»

Ἡ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀγγλίας διδάσκει, σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, ὅτι «δικαιωθέντες ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν» (Ῥωμ. ε' 1). Ἡ πίστις αὕτη βασιίζεται, ὡς εἶδος, ἐπὶ τῆς ἐν ταπεινότητι πεποιθήσεως εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐχὶ εἰς ἀξίαν τινὰ ἡμετέραν. Λέγοντες ὅμως πίστιν νοοῦμεν, οὐχὶ

τὴν νεκρὰν, ἀλλὰ τὴν ζῶσαν πίστιν, ἣτις τόσῳ φυσικῶς παρορμᾷ τὸν πιστεύοντα εἰς καλὰ ἔργα, ὅσῳ δένδρον καλὸν ἀναγκαίως φέρει καρποὺς καλοῦς. Οὐδεμία ὑφίσταται ἀντίθεσις μεταξύ πίστεως καὶ καλῶν ἔργων· καὶ μόλις δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ὑπάρχει θετική τις διάκρισις μεταξύ τῶν δύο, ἀφοῦ Αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν διδάσκει ὅτι «Τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος» (Ἰωάν. στ'. 29). Τὰ καλὰ ἔργα ἀντίκεινται προσηκόντως εἰς τὰ κακὰ, τὰ φίλαυτα, τὰ νεκρὰ ἔργα, οὐχὶ δὲ εἰς χάριν Χριστιανικὴν οἰανδήποτε.

Ἐπὶ πλέον, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας διδάσκει ὅτι ἡ μετάνοια, ἡ πίστις καὶ ἡ ὑπακοή εἰς τὸ θεῖον θέλημα εἶνε ἀναπόδραστοι ὅροι εἰς πρόσληψιν τῶν δύο καθόλου ἀνγκαιῶν εἰς σωτηρίαν Μυστηρίων, τοῦ Βαπτίσματος, δηλονότι, καὶ τῆς Εὐχαριστίας.

Μὴ ἐπαγγελιομένη νὰ θέτῃ ὅρια εἰς τὴν δύναμιν τῆς θείας χάριτος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἄλλους δὲν γνωρίζει ὅρους σωτηρίας ἢ τούτους. Διδάσκει ὅμως τὰ τέκνα αὐτῆς νὰ ἐλπίζωσι ὅτι οἱ ἐν καιρῷ ἀρρωστίας στρέφοντες τὰς καρδίας πρὸς τὸν Θεὸν μὲ ἀπόφασιν διορθώσεως, εἰσῆλθον ἤδη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εἰς τὸ θεῖον θέλημα ὑπακοῆς, ἀκόμη καὶ ἂν μὴ δοθῆ αὐτοῖς ἡ εὐκαιρία τοῦ τελέσαι ἐξωτερικὰς πράξεις δυναμένας νὰ παράσχωσι μαρτυρίαν τῆς πίστεως αὐτῶν ταύτης.

Δ'.

«Πόσα Μυστήρια παραδέχεται ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία; τί διδάσκει ἐν γένει περὶ Μυστηρίων, καὶ ἰδίᾳ περὶ Βαπτίσματος, καὶ Εὐχαριστίας, καὶ Ἱεροσύνης;»

Πάν ὅ,τι ἀποκαλύπτει τῷ ἀνθρώπῳ τὸν Θεὸν καὶ ἀνυ-

ψοῖ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεὸν, εἴτε ἐν τῇ δημιουργημένῃ φύσει, εἴτε ἐν τῷ κανονικῷ βίῳ τῆς Ἐκκλησίας, εἶνε κατ' ἀληθῆ ἔννοιαν, μυστηριώδες (sacramental). Τῆς φύσεως ἢ τε εὐταξία καὶ ἡ καλλονή προωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα ὑποβοηθῶσι τὸν θρησκευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον. Τῷ αὐτῷ τρόπῳ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀναγιγνωσκόμενος ἢ κηρυττόμενος, καὶ αἱ δεήσεις τῶν πιστῶν Χριστιανῶν, αἱ δημοσίαι ἢ κατ' οἶκον ἀναπεμπόμεναι, ἔχουσι χαρακτῆρα πάντως μυστηριώδη (sacramental). Ἐπειδὴ ἡ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ σύναξις δύο ἢ τριῶν πιστῶν ἐπισύρει ἐφ' ἡμῶν τὴν θαυμασίαν εὐλογίαν τῆς παρουσίας Αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τὸ ἐρώτημα τοῦτο φαίνεται ἀποβλέπον εἰς στενωτέρον κύκλον ἱεροπραξιῶν. Κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὰ Μυστήρια ὡς ἐπισήμους καὶ ἱερὰς πράξεις τελουμένας ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, κατὰ καιροὺς διατεταγμένους καὶ ὑπὸ διαγεγραμμένους ὅρους, σύμφωνα μὲ τὴν διδαχὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ταπεινῇ ἡμῶν πεποιθήσει εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ δ' ἐν ταῖς πράξεσι ταύταις ἐξωτερικὸν καὶ ὄρατον σημεῖον γίνεται σύμβολον ἐν ταύτῳ καὶ ὄργανον τῆς ἐσωτερικῆς καὶ πνευματικῆς χάριτος. Τῶν τοιούτων Μυστηρίων τὸν ἀριθμὸν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἀκριβῶς δὲν ὥρισεν. Ἀνομολογεῖ ὅμως ὅτι δύο αὐτῶν εἶνε τῶν ἄλλων ἀνώτερα τὸ ἀξίωμα, ὡς σαφῶς ὥρισθέντα ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐπίγειον Αὐτοῦ διακονίαν, καὶ ὡς ὄντα, κατὰ τὴν ἰδίαν Αὐτοῦ διδαχὴν, καθόλου ἀναγκαῖα εἰς σωτηρίαν (Ἰωάν. γ'. 5. στ'. 53). Ταῦτα συνήθως ὀνομάζονται παρ' ἡμῖν « τὰ δύο μεγάλα Μυστήρια, » ἢ « τὰ Εὐαγγελικὰ Μυστήρια. »

Πλὴν τούτων, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας τελεῖ λίαν ἐπισήμως τὰς Χειροτονίας, ὡς ἐχέγγυον τοῦ τηρεῖν τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως, τοῦ κυβερνᾶν ὀρθῶς τὴν Ἐκκλησίαν

καὶ τοῦ τελείν τὰ Μυστήρια μετὰ κύρους. Μεγάλην προσνέ-
μει σπουδαιότητα εἰς τὴν Βεβαίωσιν (ἤτοι τὸ Χρῖσμα), ὡς εἰς
παρεπόμενον συμπλήρωμα τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ἀναγνω-
ρίζει τὸ ἱερὸν καὶ ὄσιον τοῦ Χριστιανικοῦ γάμου καὶ προ-
νοεῖ περὶ τῆς τελέσεως αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ
τῆ εὐλογίᾳ τοῦ ἱερέως. Ἐν κατανύξει προσφέρει τοῖς μετα-
νοοῦσι, καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ, τὴν καταλλακτικὴν δύναμιν
τοῦ Σωτήρος. Διατάσσει εἰδικὴν ἱεροτελεστίαν δι' Ἐπίσκε-
ψιν τῶν Καμνόντων, μετὰ δεήσεως ὑπὲρ ἀνναρρώσεως τοῦ
νοσοῦντος· ἰδίᾳ δ' ἐπιτάσσει τοῖς ἐπισκόποις αὐτῆς τὸ «θε-
ραπεύειν τοὺς νοσοῦντας» (βλ. σ. 30). Πάσας τὰς ἱεροτελε-
στίας ταύτας θεωρεῖ οὐσιώδεις εἰς προσήκουσαν οἰκονομίαν
τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ κανονικὰ μέσα χάριτος,
κατέχοντα σταθερὰν καὶ μόνιμον θέσιν ἐν τῷ βίῳ τῆς Ἐκ-
κλησίας.

Πλὴν τῶν πράξεων τούτων, αἵτινες ἰδίᾳ δικαιοῦνται νὰ
ὀνομάζωνται μυστηριώδεις (sacramental), ἡ Ἐκκλησία τῆς
Ἁγγλίας ποιεῖται χρῆσιν εἰδικῶν ἱεροτελεστιῶν κατὰ τὴν
εὐχαριστίαν μετὰ λοχείαν, καὶ κατὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν.
Ἐγκαινίζει ἐκκλησίας καὶ εὐλογεῖ τὰ ἐν αὐταῖς, καὶ καθιεροῖ
κοιμητήρια καὶ νεκροταφεῖα, τάσσουσα αὐτὰ ἐς αἰεὶ πέραν
πάσης βεβήλου καὶ ἀνιέρου χρήσεως.

Πιστεύομεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, εἰς πλήρωσιν τῆς
ἐπαγγελίας τοῦ Σωτήρος, καθωδήγησε τὴν καθόλου Ἐκ-
κλησίαν εἰς γενικὴν τινα συμφωνίαν περὶ τῶν θεμάτων τού-
των — συμφωνίαν ἐκασταχοῦ ἐκδηλουμένην μέ τινας διαφο-
ρὰς ὡς πρὸς τὰ καθέκαστα — καὶ ὅτι αἱ πράξεις αὗται εἰσὶ
πᾶσαι, ἐκάστη ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ αὐτῆς, ἀποτελεσμα-
τικὰ σημεῖα χάριτος. Τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ θεωρεῖν τὸ
πρᾶγμα αἰνίσσεται καὶ ὁ τίτλος τοῦ ἡμετέρου Εὐχολογίου
ὅστις, καθὰ ἤδη διελάβομεν (σελ. II), ἔχει ὡς ἑξῆς. «Βι-
βλίον τῶν Δημοσίων Προσευχῶν καὶ τῆς Τελέσεως τῶν Μυ-

στηρίων καὶ ἄλλων Ἱεροπραξιῶν καὶ Τελετῶν τῆς Ἐκκλη-
σίας [δηλαδὴ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας], κατὰ τὸ Ἔθος τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας», κ.τ.λ. Ἐπίσης περὶ τῶν καταρ-
γηθεισῶν ἢ τηρηθεισῶν ὑφ' ἡμῶν Τελετῶν ὁ Πρόλογος
τοῦ ἡμετέρου Εὐχολογίου διαλαμβάνει ῥητῶς. «Ταῦτα πράτ-
τοντες, οὔτε τὰ ἄλλα ἔθνη κατακρίνομεν, οὔτε διατάσσομέν-
τι, εἰμὴ διὰ τὸν ἡμέτερον λαὸν μόνον. Ἐπειδὴ θεωροῦμεν
προσῆκον ὅπως πᾶσα χώρα ποιῆται χρῆσιν Τελετῶν τοι-
ούτων, οἷας κρίνει μάλιστα ἀρμοζούσας εἰς ἐκδήλωσιν
τῆς δόξης καὶ τιμῆς τοῦ Θεοῦ καὶ σκοπίμους εἰς καθοδήγη-
σιν τοῦ λαοῦ εἰς βίον τέλειον καὶ θεοσεβῆ, ἀπηλλαγμένον
πλάνης ἢ δεισιδαιμονίας».

Ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὸ Βάπτισμα, τὴν Εὐχαριστίαν
καὶ τὴν Ἱερωσύνην, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας διδάσκει
ὡς ἑξῆς. —

α'. Περὶ ἁγίου Βαπτίσματος διδάσκει, ὅτι τὸ Βάπτι-
σμα δέον νὰ τελεῖται πάντοτε δι' ὕδατος, εἰς τὸ ὄνομα τῆς
ὑπερευλογημένης Τριάδος, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ
ἁγίου Πνεύματος, σύμφωνα μὲ τὴν διαταγὴν τοῦ Κυρίου
ἡμῶν (Ματθ. κή. 19). Συνιστᾷ τὸ [διὰ καταδύσεως Βάπτι-
σμα, ἀλλ' ἐπιτρέπει Βάπτισμα δι' ἐπιχύσεως. Προνοεῖ
περὶ Βαπτίσματος δι' ἱερέως (ὑποκειμένου, ἐν περιπτώσει
ἐφήβων εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ ἐπισκόπου) ἢ, ἐν ἀπουσίᾳ
ἱερέως, ὑπὸ διακόνου. Δὲν ἀκυροῖ ὁμως Βάπτισμα τελε-
σθὲν ὑπὸ λαϊκοῦ, ἂν δέοντως ἐτελέσθη.

Διδάσκει ὅτι τηρητέον τὸ τῶν νηπίων Βάπτισμα, κα-
θὸ συμφωνότατον μετὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θεσπισθέντα.
Διατάσσει ἵνα τὰ παιδιά προσάγωνται εἰς τὴν κολυμβή-
θραν ὑπὸ τριῶν ἀναδόχων, δύο τοῦ αὐτοῦ ὡς τὸ παιδίον
γένους, καὶ ἐνὸς τοῦ ἐτέρου γένους.

Περὶ δὲ ἐνεργείας τοῦ Βαπτίσματος διδάσκει, ὅτι ἐνερ-
γεῖ ὡς θάνατος τῆ ἁμαρτίας καὶ ὡς ἀναγέννησις εἰς δικαιοσύ-

νην, συνεπαγόμενον χαρίσματα ἅτινα ἐκ φύσεως οὐδόλως δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν. Δι' αὐτοῦ ἀναγεννώμεθα καθιστάμενοι μέλη τοῦ Χριστοῦ, τέκνα Θεοῦ, καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τὸ Βάπτισμα δὲν δύναται νὰ ἐπαναληφθῆ. Προσῆκον δ' αὐτοῦ συμπλήρωμα εἶνε ἡ Βεβαίωσις (ἥτοι τὸ Χρῖσμα), ἣτις παρ' ἡμῖν ἀπονέμεται εἰς μόνους τοὺς εἰς ἡλικίαν κρίσεως (years of discretion) ἐλθόντας. Πάντες δὲ οἱ προσάγοντες παιδία εἰς Βάπτισιν παραγγέλλονται νὰ φροντίσωσιν ὅπως παρουσιασθῶσι βραδύτερον πρὸς Βεβαίωσιν (Χρῖσμα).

Ἡ Βεβαίωσις (Χρῖσμα) τελεῖται παρ' ἡμῖν πάντοτε ὑπὸ ἐπισκόπου αὐτοπροσώπως, μετὰ δεήσεως ὑπὲρ τῆς ἐπταπλῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (*Ησ. ιά. 2). Τῆς δὲ δεήσεως ἔπεται ἡ ἐπίσημος ἐπίθεσις τῶν χειρῶν καὶ ἡ εὐλογία.

β'. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Εὐχαριστίαν διδάσκει ὅτι καθαρὸς σίτινος ἄρτος καὶ οἶνος, ἥτοι ὁ ζυμωθείς χυμὸς τῆς σταφυλῆς, εἶνε τὰ ἀναγκαῖα τοῦ Μυστηρίου στοιχεῖα. Ὁ ἄρτος, ὁ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν χρήσει, εἶνε ἐνζυμος· ἀλλ' ὁ ἄζυμος δὲν ἀπαγορεύεται 1). Ὁ δὲ οἶνος δύναται νὰ ᾔηνε ἄκρατος ἢ κεκραμένος με' ὕδωρ. Εἰς οὐδένα, πλὴν ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἐπιτρέπεται ἡ ἀγίασις τῆς Εὐχαριστίας.

Τύποι τῆς ἀγιάσεως καὶ μεταδόσεως ἐν τῇ ἐθνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας εἰσὶν οἱ ἑξῆς:

«Παντοκράτορ Θεέ, Πάτερ ἐπουράνιε, ὁ διὰ τὰ σπλάγχνα τοῦ ἐλέους σου δοὺς τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἵνα ὑπομείνῃ ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως ἡμῶν τὸν θάνατον

(1) Σημειωτέον ὅτι ἐν τοῖς περὶ Ἄρτου ὁδηγίαις τὸ Εὐχολόγιον ὀρίζει «Ἄρκεϊ νὰ ᾔ Ἄρτος τοιοῦτος, ὅσος συνήθως τρώγεται· δεόν ὅμως νὰ ᾔ ὁ ἄριστος τῶν ὑπαρχόντων καὶ καθαρῶτατος σίτινος Ἄρτος.

τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἐφ' οὗ, διὰ τῆς προσφορᾶς ταύτης, ἄπαξ προσενεχθείσης. ἐποιήσατο πλήρη, τελείαν καὶ ἱκανὴν θυσίαν, προσφορὰν καὶ ἀπόδοσιν διὰ τὰς ἀμαρτίας τοῦ συμπαντος κόσμου· ὤρισε δὲ, καὶ ἐν τῷ ἀγίῳ Αὐτοῦ Εὐαγγελίῳ παρήγγειλεν ἡμῖν νὰ ἐξακολουθῶμεν τελούντες ἀέναον μνημόσυνον τοῦ τιμίου ἐκείνου θανάτου, ἕως οὗ ἔλθῃ πάλιν· Εἰσάκουσον ἡμῶν, Πάτερ οἰκτίρμον, ταπεινῶς δεόμεθά σου, καὶ χάρισαι ἵνα, μεταλαμβάνοντες τῶν κτισμάτων σου τούτων, τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, κατὰ τὴν ἱερὰν διάταξιν τοῦ σοῦ Υἱοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου καὶ πάθους Αὐτοῦ, γενώμεθα κοινωνοὶ τοῦ ὑπερευλογημένου Σώματος καὶ Αἵματος Αὐτοῦ· Ὅστις τῇ νυκτὶ καθ' ἣν παρεδόθη, [ἐδῶ ὀφείλει ὁ ἱερεὺς νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὸ Δισκάριον] ἔλαβεν Ἄρτον· καὶ εὐχαριστήσας [καὶ ἐδῶ κλᾶ τὸν ἄρτον]. ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς Αὐτοῦ, εἰπών· Λάβετε, φάγετε, [καὶ ἐδῶ ἐπιθέτει τὴν χεῖρα ἐπὶ παντὸς τοῦ Ἄρτου]. τοῦτό ἐστι τὸ Σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ἡμῶν διδόμενον· Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως, μετὰ τὸ δειπνήσαι, [Ἐδῶ λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας τὸ Ποτήριον] ἔλαβε τὸ Ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς εἰπών· Πίετε ἐξ αὐτοῦ Πάντες· τοῦτο γὰρ [καὶ ἐδῶ ἐπιθέτει τὴν χεῖρα ἐπὶ παντὸς δοχείου (εἴτε Ποτηρίου εἴτε Φιάλης) ἐνέχοντος Οἶνον εἰς καθαγίασιν] ἐστὶ τὸ Αἷμά μου τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν· τοῦτο ποιεῖτε ὡς ἄκις ἂν πίητε αὐτό, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ἀμήν».

Οἱ τύποι τῆς μεταδόσεως ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

«Τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὑπὲρ σοῦ δοθὲν, διαφυλάξαι τὸ σὸν σῶμα καὶ τὴν σὴν ψυχὴν εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λάβε καὶ φάγε τοῦτο εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὑπὲρ σοῦ ἀποθανόντος Χριστοῦ, καὶ τρέφου ἐξ Αὐτοῦ ἐν τῇ σῇ καρδίᾳ μετὰ πίστεως καὶ εὐχαριστίας».

«Τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὑπὲρ σοῦ ἐκχυθὲν διαφυλάξαι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν σου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Πίε αὐτὸ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὑπὲρ σοῦ χυθέντος αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐχαρίστει».

Ἄκολουθεὶ ἡ Κυριακὴ προσευχὴ λεγομένη ὑπὸ τοῦ ἱερέως, τοῦ λαοῦ ἐπαναλαμβάνοντος πᾶσαν αἴτησιν.

Ἡ δ' ἐξῆς εὐχὴ ἐκφράζει τὴν ἀποψιν τῆς θείας Λειτουργίας ὡς θυσίας·

«Κύριε Πάτερ ἐπουράνιε, ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ σου δοῦλοι ὀλοφύχως δεόμεθα τῆς σῆς πατρικῆς ἀγαθότητος ὅπως ἐν ἐλέῳ δεχθῆς τὴν θυσίαν ἡμῶν ταύτην, θυσίαν αἰνέσεως καὶ εὐχαριστίας. Χάρισαι ταπεινῶς, ἱκετεύομέν Σε, ὅπως διὰ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ σοῦ Υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς εἰς τὸ Αἷμα Αὐτοῦ πίστεως, τύχωμεν, ἡμεῖς τε καὶ σύμπασα καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία σου, ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ πάντα τὰ ἐκ τοῦ πάθους αὐτοῦ λοιπὰ εὐεργετήματα. Ἐτι δὲ προσφέρομεν καὶ παριστάνομέν σοι, Κύριε, ἡμᾶς αὐτοὺς, τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, εἰς τὸ γενέσθαι σοι ταῦτα λογικὴν, ἁγίαν καὶ ζῶσαν θυσίαν ταπεινῶς ἱκετεύοντές Σε ἵνα πάντες ἡμεῖς οἱ μεταλαβόντες τῆς ἁγίας ταύτης Κοινωνίας ἐμπλησθῶμεν τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐπουρανίου σου εὐλογίας. Εἰ δὲ καὶ ἐσμὲν ἀνάξιοι διὰ τὰ παντοδαπὰ ἡμῶν ἁμαρτήματα, προσενεγκεῖν σοι θυσίαν οἰανδήποτε, ὅμως ἱκετεύομέν Σε δέχου τοῦτο τὸ ὀφειλόμενον χρέος καὶ τὴν λατρείαν ἡμῶν ταύτην· μὴ σταθμίσας τὴν ἀξίαν ἡμῶν, ἀλλὰ συγχωρήσας τὰ παραπτώματα ἡμῶν, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ, ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶη σοι, Πάτερ Παντοκράτορ, πᾶσα τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Μυστηρίου πιστεύομεν

καὶ διδάσκομεν ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ δίδονται ἀληθῶς καὶ ὄντως τοῖς λαμβάνουσι καὶ δεχόμενοι αὐτὰ πιστοῖς κατὰ τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον, καὶ ὅτι διὰ τοῦ Μυστηρίου τούτου μένομεν ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ὁ Χριστὸς μένει ἐν ἡμῖν, ἐνούμεθα τῷ Χριστῷ καὶ ὁ Χριστὸς ἐνοῦται ἡμῖν. Ἀποστέργομεν ὅμως σχολαστικούς(1) ὀρισμοὺς περὶ τοῦ μέσου ἢ τοῦ τρόπου τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ἣν ὁμολογοῦμεν ἀληθῆ καὶ γνησίαν, καὶ, ἀκολούθως, γινομένην κατὰ μυστηριώδη τινα, ἀνέκφραστον καὶ πνευματικὸν τρόπον.

γ'. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἱερωσύνην. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν διδάσκει ἐν τῷ Προοιμίῳ τοῦ Χειροτονικοῦ, ὅπερ συναποτελεῖ μέρος τοῦ Εὐχολογίου, ὅτι, «Φανερόν εἶνε πᾶσι τοῖς ἐπιμελῶς ἀναγινώσκουσι τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τοὺς ἀρχαίους ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεῖς, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων ὑπῆρχον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ αἱ Τάξεις αὐταὶ τῶν Λειτουργῶν—Ἐπίσκοποι, Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι. Μετὰ τοσαύτης δὲ ὑπολήψεως καὶ εὐλαβείας ἐθεωροῦντο πάντοτε αἱ Τάξεις αὐταὶ, ὥστε οὐδεὶς εἶχε τὴν ἀξίωσιν ν' ἀσκήσῃ τινὰ αὐτῶν, ἂν μὴ, καλούμενος πρῶτον, ἐδοκιμάζετο, ἐξητάζετο καὶ ἐβεβαιούτο ὡς ἔχων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα· καὶ προσέτι, ἂν μὴ διὰ δημοσίας προσευχῆς καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἐνεκρίνετο καὶ εἰσῆγετο ὑπὸ τῆς νομίμου Ἀρχῆς. Καὶ διὰ τοῦτο, με σκοπὸν ἵνα αἱ Τάξεις αὐταὶ ἐξακολουθήσωσιν ἀσκούμεναι εὐλαβῶς καὶ

(1) Scholastic ἐνταῦθα ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐξεζητημένας ἐρμηνείας καὶ τὰς ὑπερλεπτολόγους καὶ λίαν συστηματοποιημένας μεθόδους Δυτικῶν τινῶν θεολόγων, Σχολαστικῶν λεγομένων καὶ ἀκμασάντων ἀπὸ τῆς 11^{ης} μέχρι τῆς 16^{ης} ἑκατονταετηρίδος.

ἀξιοπρεπῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας, οὐδεὶς θέλει λογίζεσθαι ἢ θεωρεῖσθαι ὡς νόμιμος Ἐπίσκοπος, Ἱερεὺς, ἢ Διάκονος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας, οὐδὲ θέλει συχωρεῖσθαι τινι τελεῖν τινὰ τῶν εἰρημένων λειτουργιῶν, ἂν μὴ ἐκλήθῃ, ἐδοκιμάσθῃ, ἐξητάσθῃ καὶ εἰσῆχθῃ εἰς ταύτην κατὰ τὴν ἐπομένην τάξιν, ἢ ἂν μὴ προηγουμένως ἔτυχεν ἐπισκοπικῆς καθιερώσεως ἢ χειροτονίας».

Τὰ εἰς χειροτονίαν προαπαιτούμενα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας εἶνε· κατάλληλος ἡλικία, διανοητικὴ καὶ σωματικὴ ἀξιότης, ἐδραία πίστις, ἰκανὴ μάθησις, ἄψογος χαρακτήρ, καὶ ἔγκρισις, ἐκπεφρασμένη ἢ εὐλόγως εἰκαζομένη, ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ ἐπαρκῆς «τίτλος,» ἧγουν στάδιον ἐνεργείας.

Τὰ οὐσιώδη εἰς ἔγκυρον χειροτονίαν εἶνε· ἡ παρουσία καὶ ἱεροπραξία τοῦ καταλλήλου λειτουργοῦ καὶ ἡ ἐκφώνησις τῆς πρόσηκούσης δεήσεως, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν.

Διάκονος παρ' ἡμῶν χειροτονεῖται ὑπὸ ἐπισκόπου μόνοῦ. Πρεσβύτερος χειροτονεῖται ὑπὸ ἐπισκόπου τῇ συμπράξει ἐτέρων πρεσβυτέρων, οἵτινες συμμετέχουσι τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν· ἀλλὰ μόνος ὁ ἐπίσκοπος λέγει τὰ πρὸ καὶ τὰ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν. Ἀρχιεπίσκοπος ἢ Ἐπίσκοπος καθιεροῦται ὑπὸ τριῶν ἢ πλείονων ἐπισκόπων.

Ἔργον τοῦ Διακόνου εἶνε τὸ βοηθεῖν τὸν ἱερέα ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ καὶ τῇ περιθάψει τῶν πτωχῶν. Ἐπιτρέπεται αὐτῷ τὸ βαπτίζειν ἐν ἀπουσίᾳ ἱερέως, τὸ ἀναγινώσκειν τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ συνεργεῖν εἰς μετάδοσιν τῆς θείας Εὐχαριστίας, καὶ τὸ κηρύττειν τὸν λόγον, ἂν ἔτυχε τῆς πρὸς τοῦτο ἀδείας τοῦ ἐπισκόπου.

Ὁ Πρεσβύτερος χειροτονεῖται εἰς «οἰκονομίαν» καὶ «λειτουργίαν τοῦ Λόγου καὶ τῶν Μυστηρίων».

Ὡς «οἰκονόμος» ἢ «διανεμητῆς» ὀφείλει νὰ διαλογίζηται ὑπὲρ τίνων καὶ εἰς ποίας περιστάσεις δέον νὰ λειτουργῇ. Χαρακτηρίζεται ἐπίσης ὡς «ἄγγελος καὶ φύλαξ τοῦ Κυρίου.» Καθὰ δὲ «λειτουργὸς» τοῦ Λόγου καὶ τῶν Μυστηρίων, δεσμεύεται, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν κανόνων καὶ τῶν λειτουργικῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς σημεῖον τῆς ὑπουργίας αὐτοῦ ὁ Διάκονος λαμβάνει, κατὰ τὴν χειροτονίαν, τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ὁ δὲ Πρεσβύτερος καὶ ὁ Ἐπίσκοπος λαμβάνει ἕκαστος τὸ σύνολον τῶν Ἁγίων Γραφῶν.

Οἱ Ἐπίσκοποι, πλὴν τῶν καθηκόντων καὶ τῶν προνομίων ἃς ἔλαβον ὡς πρεσβύτεροι, προσλαμβάνουσι καὶ τὴν εἰδικὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν, τοῦ βεβαιοῦν (ἢ τοῦ χρίειν), τοῦ διδάσκειν καὶ τοῦ διοικεῖν.

Ἡ διάκρισις τοῦ ἔργου τῶν τριῶν Τάξεων καθίσταται σαφῆς ἐκ τῶν τύπων (forms) οἵτινες συνοδεύουσι τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν κρὶ παρέπονται αὐτῆς, ἐν ἑκατέρᾳ τῶν τριῶν περιπτώσεων.—

α'. Τῷ διακόνῳ λέγεται κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν. «Λάβε τὴν ἐμπιστευομένην σοι Ἐξουσίαν τοῦ ἐκπλεῖν τὸ Ἔργον τοῦ Διακόνου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸ Ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἀμήν.»

Κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης. «Λάβε τὴν Ἐξουσίαν τοῦ ἀναγινώσκειν τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κηρύττειν αὐτὸ, ἂν δοθῇ σοι ἀδεία ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου.»

β'. Τῷ ἱερεῖ λέγεται κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν. «Λάβε Πνεῦμα Ἅγιον εἰς τὸ Ἑπόργημα καὶ τὸ Ἔργον Ἱερέως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἅτινα νῦν ἐμπιστεύ-

ονταί σοι διὰ τῆς Ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἡμῶν. Ἐν τινων τὰς ἁμαρτίας ἀφῆς, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄντινων τὰς ἁμαρτίας κρατῆς, κεκράτηται. Καὶ γίνου πιστὸς Οἰκονόμος τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ Μυστηρίων. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.»

Κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν τῶν Γραφῶν. «Λάβε Ἐξουσίαν τοῦ κηρύττειν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ τελεῖν τὰ ἅγια Μυστήρια ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπου ἂν εἰς τοῦτο ταχθῆς νομίμως.»

γ'. Τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἢ ἐπισκόπῳ λέγεται κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν. «Λάβε Πνεῦμα Ἅγιον εἰς τὸ Ὑπουργημα καὶ τὸ Ἔργον Ἐπισκόπου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἅτινα νῦν ἐμπιστεύονται σοι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἡμῶν· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν. Καὶ μέμνησο ἀναζωπυρεῖν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν διδομένην σοι διὰ τῆς Ἐπιθέσεως ταύτης τῶν χειρῶν ἡμῶν· οὐ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἡμῖν πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ¹.»

Κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν τῶν Γραφῶν. «Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. Μελέτα τὰ ἐν τῇ Βίβλῳ ταύτῃ. Ἐν τούτοις ἴσθι· ἵνα σου ἡ προκοπὴ ἢ δι' αὐτῶν γινομένη φανερὰ ἢ ἐν πᾶσιν. Ἐπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐπιμελοῦ ἀσκεῖν ταῦτα· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου¹. Ἐσο τῇ ποιμνῇ τοῦ Χριστοῦ ποιμῆν, οὐχὶ λύκος. βόσκει τὰ πρόβατα, καὶ μὴ κατάρωγε αὐτά. Στήσον τοὺς ἀσθενεῖς, θεράπευσον τοὺς νοσοῦντας, σύνεχε τοὺς συντετριμ-

(1) Βλέπε Β', Τιμ. α', 7· καὶ Α', Τιμ. δ', 15, 16·

μένους, ἐπανάγαγε τοὺς πεπλανημένους, ζῆτει τοὺς ἀπολωλότας. Ἐσο οἰκτίρμων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέχρι ραθυμίας, ἐπίβαλλε πειθαρχίαν, ἀλλὰ μὴ ἐπιλαθοῦ τοῦ ἐλέου· ἵνα, ὅταν φανῇ καὶ πάλιν ὁ Ἀρχιποιμῆν, λάβῃς τὸν ἀμαράντινον στέφανον τῆς δόξης, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ἀμήν.»

Οἱ χειροτονικοὶ οὗτοι τύποι εἰσὶν οἱ αὐτοὶ ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας.

Ε'.

«Τί διδάσκει ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία περὶ προορισμοῦ; τί περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ περὶ παραδόσεως;

α'. Περὶ προορισμοῦ, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν διδάσκει συνωδὰ τῇ Γραφῇ, ὅτι θέλημα Θεοῦ εἶνε πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν (Α' Τιμ. β' 4) καὶ ὅτι, κατ' ἀκολουθίαν, ὑπόχρεοι ἐσμὲν νὰ ὑποβοηθῶμεν εἰς τοῦτο, ὅση ἡμῖν δύναμις, διαδίδοντες τὴν γνώσιν τοῦ Εὐαγγελίου Αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ φέροντες πρὸς τὸν Σωτῆρα τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐν ἁμαρτίᾳ διατελοῦντας.

Καὶ ὁμως, κατ' οὐσίαν φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε Θεοῦ θέλημα ἵνα πάντες ἔλθωσιν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν ταύτην διὰ μιᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ βαθμοὺς, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χρησιμοποιοῦντος ἀνθρώπινα ὄργανα, πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἁμαρτίᾳ βιοούντων. Οἱ οὕτω γινόμενοι μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ εἶνε οἱ κατὰ τὴν πρώτην τῶν λέξεων ἔννοιαν κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοί. Πλὴν τὸ αὐτεξούσιον δὲν ἀφανίζεται ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ δύνανται νὰ ἀντιστῶσιν, ἂν βούλωνται, εἰς τὴν θείαν χάριν. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ νοητεῶμεν αὐτούς, ἵνα, κατὰ τὰ

φῆς, μνήμων οὐσα ὅτι αὐτὸς ὁ κανὼν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐγένετο δεκτὸς ἐκ παραδόσεως. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον τρόπον ἀποδέχεται τὸν ὄρον «Γριάς» (ὅστις ἐρμηνεύει τὴν σχέσιν τῶν τριῶν ἁγίων ὑποστάσεων τῆς Θεότητος), τὴν τήρησιν τῆς Ἡμέρας τοῦ Κυρίου, τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων, καὶ ἄλλα παραπλήσια ἄρθρα πίστεως καὶ πράξεως τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας πάντοτε ἐκήρυξεν ἐαυτὴν προσηλωμένην εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀντικειμένην εἰς νεωτερισμούς. Κρίνει ὅμως πολλὰ πειθαρχικὰ καὶ τελετουργικὰ πράγματα ὡς ἀδιάφορα, καὶ ὡς ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐκασταχοῦ ἐθνικῶν ἢ ἰδίῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς τροποποίησιν ἢ διαρρύθμισιν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν.

ΣΤΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ποθοῦμεν ἐν πάσῃ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἵνα οἱ ἀναγιώσκοντες τὰς προεκτεθείσας ἀπαντήσεις ἀντιληφθῶσιν αὐτῶν ἐν πνεύματι χριστιανικῆς καλοκαγαθίας καὶ εὐελπιστίας. «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί» μακάριοι δὲ μάλιστα οἱ τὴν εἰρήνην ποιῶντες ἐν τῇ ποίμνῃ τοῦ Χριστοῦ. Οὐδόλως δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι θέλησις τοῦ Θεοῦ εἶνε τὰ τέκνα Αὐτοῦ νὰ διατελῶσι διεστῶτα ἀλλήλων, μόνον καὶ μόνον διότι σκέπτονται οὐχὶ ὁμοίως ἐπὶ παντὸς θέματος δυσχεροῦς. Αἱ μεταξὺ Χριστιανῶν διαιρέσεις καὶ διαμάχαι εἶνε ἔργον τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ψυχρότης τείνει εἰς ἐξασθένησιν τῆς καλῆς μαρτυρίας ἢ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ προσφέρῃ τῷ Χριστῷ. Ἄς ἀποφασίσωσι λοιπὸν πάντες οἱ Χριστιανοί, οἱ ἀναγιώσκοντες τὰς σελίδας ταύτας, νὰ καταβάλωσι σπουδαίαν προσπάθειαν ὑπὲρ σαφεστερας πρὸς ἀλλήλους συνεννοήσεως, καὶ ὑπὲρ στενωτέρων καὶ φιλικωτέρων σχέσε-

λόγια τοῦ Ἁγίου Πέτρου (Β' Πέτρ. α' 10), «σπουδάζωσι βεβαίαν αὐτῶν τὴν κλήσιν καὶ ἐκλογὴν ποιείσθαι». Ὁ ἀριθμὸς τῶν μέχρι τέλους προσκαρτερησόντων εἶνε ἀποκρυφον γνωστὸν τῷ Θεῷ μόνῳ· ἡ δὲ Ἐκκλησία ἡμῶν διδάσκει ὅτι εἶνε κινδυνῶδες τὸ ἀποπειρᾶσθαι διάγνωσιν τοῦ ἀποκρύφου τούτου· ἐπειδὴ τότε εὐκόλως ἐξοκέλλει τις εἰς ματαιοφροσύνην καὶ ἀμερημνησίαν, ἢ εἰς ἀπόγνωσιν.

β'. Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Πατὴρ εἶνε ἡ μία ἀρχὴ, αἰτία καὶ πηγὴ τῆς Θεότητος, καὶ ὅτι ἐξ αὐτοῦ προέρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα προέρχεται ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ συναϊδίου Τίου, καὶ εἶνε ὁ αἰώνιος μεταξὺ αὐτῶν δεσμὸς, καὶ διὰ τοῦ Τίου συνενούται τῷ Πατρί.

Ἀπεδέχθημεν τὸ Νικαῖο Κωνσταντινουπολιτικὸν Σύμβολον ὡς παρεδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ οὕτως ἐξακολουθοῦμεν ν' ἀπαγγέλλωμεν αὐτὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Λειτουργίᾳ. Δυνάμεθα ἐπίσης νὰ προβάλωμεν, ὑπὲρ τοῦ ὀρθοδόξου τῆς ὑπὸ συζήτησιν ἐκφράσεως καθ' αὐτήν, λόγους οἵτινες δὴν εἶνε ἀνάγκη νὰ συζητηθῶσιν ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ ἐκθέσει τῆς διδασκαλίας ἡμῶν. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ κείμενον αὐτὸ τοῦ συμβόλου, ὁμολογοῦμεν ὅτι αἱ λέξεις «καὶ τοῦ Τίου», παρεισήχθησαν κατὰ τρόπον ῥατακτον. Ὅθεν ἐπαρκὲς κρίνομεν νὰ δηλώσωμεν ἐν ταῦθα ὅτι εἰς τὰς λέξεις ταύτας προσνέμομεν τὴν προειρημένην ἐννοίαν, ὅτι Πατὴρ, Τίος καὶ Ἅγιον Πνεῦμα εἰσὶ συναϊδιοί, καὶ ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, προερχόμενον ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Τίου, εἶνε ἐξ αἰῶνος τὸ Πνεῦμα τοῦ τε Πατρὸς καὶ τοῦ Τίου.

γ'. Περὶ παραδόσεως. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἀποδέχεται καὶ σέβει τὰς ἀρχικὰς τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεις. αἵτινες εἰσιν ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῆς Ἁγίας Γρα-

ων μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας. ἀποβλέποντες ὁμοῦ καὶ μόνον εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὠφέλειαν ψυχῶν ἀθανάτων.

B'.

Γ Ρ Α Μ Μ Α

ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ FOND DU LAC

ΚΑΡΟΛΟΥ ΓΡΑΦΘΩΝΟΣ

1913

Συμφώνως τῷ προγράμματι αὐτοῦ, ὅπως ἐργασθῆ καὶ εἰς τὴν ἀπάμβλυσιν τῶν μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ὑφισταμένων ἀντιθέσεων καὶ συντελέσῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ εἰς τὴν στενωτέραν προσέγγισιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς ἐπισκοπιανῆς λεγομένης, ἀναφέρεται ὁ «Νέος Ποιμὴν, εἰς ἔγγραφα τινά, τὰ μὲν ἐπίσημα, τὰ δὲ μὴ, πάντα δὲ διαφωτιστικὰ τῶν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν διαθέσεων τῶν γραψάντων καὶ τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν περὶ τὰ χωρίζοντα ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας σημεῖα καὶ διδάγματα. Ἐγράφησαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1890—1909, καὶ δύο μὲν τὰ καὶ ἐπίσημα, ἔδημοσιεύθησαν ἤδη καὶ ἐν μεταφράσει καὶ ἐν αὐτῇ ἐτι τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» τῶν ἐτῶν 1901(1) καὶ 1918(2), δύο

(1) Ἐν σελσὶ τοῦ ΚΑ' τόμου 251—252, 275—276, 296—297, 324—325, 446—448, 459, 475—476, 486.

(2) Ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Φιλαδελφείας Χρυσοστόμου κατὰ τὰ καιρία ἐν σελσὶ 210, 218—220, 227—226 τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1918.

δὲ, μὴ ἔχοντα μὲν τὴν αὐτὴν ἐπισημότητα, οὐχ' ἦττον ὁμοῦ λόγου ἄξια, μένουσιν ἐτι παρ' ἡμῖν, νομιζομεν, ἀδημοσίευτα. Διὰ τὰς ὁσημέραι ζωηρότερον καὶ ἐνεργότερον ἐκδηλουμένας ἐκατέρωθεν διαθέσεις πρὸς μείζονα προσέγγισιν καὶ συνεννόησιν κρίνει εὐκαιρον «ὁ Νέος Ποιμὴν» τὴν δημοσιεύσιν καὶ τούτων τῶν ἐγγράφων, μετὰ τῆς εὐχῆς, ὅπως καὶ τὰ νῦν δημοσιευόμενα καὶ τὰ ἤδη δημοσιευθέντα ἀναδημοσιευόμενα περὶ ἠφθῶσιν εἰς ἴδιόν τι τεῦχος.

Τὸ πρῶτον τῶν νῦν δημοσιευομένων ἐγγράφων ἀπορρέει ἀπὸ ἐνὸς τῶν θερμῶν θιασωτῶν τῆς συνεννοήσεως, τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐπισκόπου Fond du Lac Καρόλου Γράφθωνος, εἶνε δὲ γράμμα πρὸς τὸν ἀοίδιμον Μητροπολίτην Πετροπόλεως καὶ Λαδόγης διὰ τὴν Ἀγιωτάτην Σύνοδον τῆς Ρωσίας, γραφέν ἀπὸ 20 Μαΐου 1903, καὶ προγενέστερον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Φιλαδελφείας δημοσιευθέντος ἐγγράφου, ὅπερ κατὰ τὸ 1905 ἐν εἴδει ὁμολογίας πίστεως ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος Γράφθων, ὡς πρόεδρος τῆς ἐπὶ τούτῳ εἰς Ρωσίαν μεταβάσης ἐπιτροπῆς ἐξ Ἀμερικῆς, ἐπέδωκε τῷ εἰρημένῳ Μητροπολίτῃ Πετροπόλεως καὶ τῇ Ἁγίᾳ Συνόδῳ τῆς Ρωσίας. Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἐπισκόπου Γράφθωνος ἔκρινε καλὸν ἢ ἱερά Σύνοδος τῆς Ρωσίας νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν καὶ τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου, διεβιβάσθη δὲ ἐν ρωσικῇ μεταφράσει ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Πετροπόλεως πρὸς τὸν αἰμίμηστον πατριάρχην Ἰωακείμ, γραφείσῃ ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1903 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐπικειμένων ἑορτῶν τῆς τοῦ Κυρίου γεννησεως καὶ τοῦ νέου ἔτους. Μυεῖα τοῦ ἐγγράφου τούτου γίνεται ἐν τῷ ἀπὸ 16 Ἰανουαρίου 1904 φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», ὧδε: «Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδριά τῆς 8 τρέχοντος ἀνεγνώσθη γράμμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πετροπόλεως καὶ Λαδόγης κ. Ἀντωνίου, ἐπισυνάπτοντος ἀντίγραφον ἐπιστολῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ Ἀγγλικανοῦ Ἐπισκόπου Γράφθωνος, ἐκτιθέντος ση-

μεία τινά, ἐν οἷς ἢ ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκοπικῇ Ἐκκλησίᾳ συμφωνεῖ, κατ' αὐτὸν, μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἐπικαλουμένου ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν αὐτῆς. Ἡ ἱερά Σύνοδος ἐπέκρινεν ὅπως ἀντίγραφον τοιοῦτον διαβιβασθῆ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιστολῆς καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, ἵνα λάβωσι καὶ αὐταὶ γνῶσιν τούτων καὶ ἐξενέγκωσι τὰς σκέψεις καὶ κρίσεις αὐτῶν».

Δημοσιεύομεν αὐτὸ κατὰ τὴν τότε ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ γενομένην μετάφρασιν, μετὰ μικρῶν τινῶν μεταβολῶν κατὰ τὸ αὐτὸ Ρωσικὸν ἀντίγραφον ἐπειεχθεισῶν.

20 Μαΐου 1903.

Τῆ Αὐτοῦ Μακαριότητι τῷ Σεβασμιωτάτῳ

Ἀρχιεπισκόπῳ καὶ Μητροπολίτῃ

Πετροπόλεως Ἀντωνίῳ

Δέξασθε, παρακαλοῦμεν τὸν ἡμέτερον ἀσπασμὸν ἐν τῷ Κυρίῳ καὶ Σωτήρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, Θεῷ ἐκ Θεοῦ, Φωτὶ ἐκ Φωτός, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ μόνῳ ἔστιν εὐρεῖν σωτηρίαν καὶ ὡς αἰώνως ζῆ καὶ βασιλεύει, κεφαλὴ ὧν τοῦ μυστηριώδους σώματος τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐτολήσαμεν ἀποστεῖλαι ὑμῖν διὰ τοῦ Πανιερωτάτου ἐπισκόπου Τύχωνος, ὃν πάντες ἠγαπήσαμεν, καὶ ὡς φιλοφρόνως πάνυ ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀγάπης, ὀλίγα τινὰ θεολογικὰ βιβλία, ἀπεικονίζοντα τὴν κατάστασιν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ταῦ-

τα, καίπερ μὴ δυνάμενα ἐπιπροϋθεῖναι τι εἰς ἃς ἤδη ἔχετε εὐρείας γνώσεις περὶ τῆς ἡμετέρας κοινότητος, δύνανται ὅμως διερμηνεῦσαι ὑμῖν, ὃν ἔχομεν ταπεινὸν πόθον, ὅπως ἢ ἁγία ὀρθόδοξος πίστις, ἢ οὕτω προνοία ἄνωθεν διαφυλαχθεῖσα ὑφ' ὑμῶν, δυνηθῆ κάλλιον κατανοηθῆναι καὶ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἵνα τῷ θεῷ ἐλέει ἀμφοτέραι αἱ Ἐκκλησίαι αὐξηθῶσιν ἐν μείζονι συμφωνίᾳ καὶ οἰκειότητι.

Ἐν τῇ ἀγαθότητι ὑμῶν οὐ βδελύξεσθε τὴν ἡμῶν σμικρότητα, οὐδὲ ἂ ἔχομεν ἰδιαίτερά τινα, προερχόμενα ἐκ τοῦ κληροδοτηθέντος ἡμῖν δυτικοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἐπιδείξεσθε, πεποίθαμεν, εὐγενῆ ἐπιείκειαν εἰς τὰς ἑλλείψεις καὶ τὰς συμφορὰς ἐκείνας τὰς πνευματικὰς, εἰς ἃς ὑπέβαλεν ἡμᾶς ἡ πουριτανικὴ ἐπιδρομὴ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἢ ἐν τῷ παρόντι γειτονία ἡμῶν ἐν Ἀμερικῇ. Βαθμηδὸν ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ ἢ ἐπὶ τὸ καθολικώτερον πνεῦμα ἀναγέννησις, ἐπὶ τούτῳ δὲ ἔξαιτούμεθα τὴν συμπάθειαν, τὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ τὰς εὐχὰς ὑμῶν ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία διεφύλαξε τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν καὶ τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, καὶ ὡς ἐλπίζομεν, ταπεινῶς, οὐκ ἀπέστη τοῦ οὐσιώδους ἢ τοῦ δόγματος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Κατὰ δε τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἀγγλικανικῇ κοινωνίᾳ, προῆλθε μεγάλη ἀναγέννησις τῆς πνευματικῆς ζωῆς κρείττων, ἀντίληψις τῆς καθολικῆς καὶ τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, καὶ ὁσημέραι αὐξὼν πόθος τῆς ἀναγνωρισθείσης φιλίας, ἰδίᾳ πρὸς τὰς σεβασμίας Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Τολμᾷ ἄρα γε εἰπεῖν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγιωσύνῃ ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ τῆς προσεγγίσεως ἀμφοτέρων τῶν κοινωνιῶν, τὸ τμήμα τῆς

Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τὸ εὐρισκόμενον ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἴσταται ἐγγύτερον πρὸς τὴν μεθ' ὑμῶν σεβασμοπόθητον συμφωνίαν; Πολιτικῶς, αἱ κυβερνήσεις ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, Ρωσίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐτήρουν πάντοτε τὰς εὐτυχεστάτας τῶν σχέσεων, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐνταῦθα ἐν Ἀμερικῇ, διακρίνεται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τοῦτο, ὅτι τυγχάνει ἐλευθέρα οἰουδήποτε κυβερνητικοῦ ἐλέγχου, κατ' ἀκολουθίαν ἐλευθέρα εἰς τὸ ἐνεργῆσαι πρὸς ἀνασύστασιν παρ' ἑαυτῇ τῆς καθολικότητος καὶ ἐλευθέρα ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας. Τὰ 39 ἄρθρα οὐκ ἀποτελοῦσιν μέρος τοῦ ἡμετέρου βιβλίου τῶν προσευχῶν (εὐχολογίου), καίτοι συνδέονται μετ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπαιτεῖται παρ' ἡμῶν ἡ ὑπογραφή αὐτῶν, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ Λειτουργία ἡμῶν καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ βιβλίῳ τῶν προσευχῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ περὶ τῆς ἱερωσύνης, τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τῆς θυσίας διδασκαλία εὗρηται παρ' ἡμῖν ἐκπεφρασμένη σαφέστερον καὶ πληρέστερον. Ὁ περὶ τῆς καθαγιάσεως τῶν ἁγίων δώρων ἡμέτερος κανὼν ἐστὶ πολλῶν πληρέστερος, μετὰ σαφῶς ἐκπεφρασμένης προσφορᾶς καὶ προθέσεως τῆς ἁγίας θυσίας, καὶ περιέχει ρητὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἡμεῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ Εὐχαριστίᾳ ποιούμεθα ὡς τὰ πολλὰ χρῆσιν ἐνζύμου ἄρτου, καίτοι ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις καὶ τῶν ἀζύμων. Ὡσαύτως γενικῆ σχεδὸν ἦν συνήθεια παρ' ἡμῖν τὸ ἀναμιγνύειν μετὰ τοῦ οἴνου ὀλίγον ὕδωρ πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν στοιχείων (θείων δώρων). Ὅτε πρό τινων ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ τινων ἀπόπειρα πρὸς παρεμπόδισιν

τῆς χρήσεως τοῦ θυμιάματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἠρνήθη ἐπιψηφίσει οἰανδήποτε ἀπαγορευτικὴν διάταξιν, καίτοι ἄλλως ὁμολογητέον ὅτι τὸ τῇ Γραφῇ καὶ τῷ Εὐαγγελίῳ συνᾶδον τοῦτο σύμβολον οὐκ ἔστι παγκοίνου χρήσεως παρ' ἡμῖν. Ἐν τῷ βαπτίσματι κατὰ τὸ τυπικὸν ἡμῶν ὑποτίθεται κατάδυσις, ἀλλ' ἐπιτρέπεται καὶ ἡ ἐπίχυσις (ὄχι ὁ ραντισμὸς), ἣτις συνήθως γίνεται τρεῖς φορᾶς, ἐν ἐκάστη φορᾷ μνημονευομένου ἑνὸς τῶν ὀνομάτων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Διαφυλάττομεν ὅτι ἐν τῇ θεότητι μία μόνη ἐστὶν ἀρχή, καὶ ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς ὡς τῆς μόνης καὶ αἰωνίου γενετικῆς ἀρχῆς καὶ πηγῆς τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ Υἱοῦ. ἔχόμενοι δὲ τῆς πίστεως ταύτης, ὡς νομίζομεν, κοινῇ μεθ' ὑμῶν, βλέπομεν ταῦτοχρόνως αὐξανομένην προφανῶς παρ' ἡμῖν τὴν συναίσθησιν, ὅτι ἡ προσθήκη *filioque*, εἰσαχθεῖσα εἰς τὸ σύμβολον ἄνευ οἰκουμενικοῦ κύρους, ὀφείλει παραλειφθῆναι. Ὅμοῦ μεθ' ὑμῶν ἀπορρίπτομεν τὸ παπικὸν πρωτεῖον καὶ τὰ νέα ρωμαϊκὰ δόγματα τοῦ παπικοῦ ἀλαθήτου καὶ νῆς ἀσπίλου συλλήψεως. Ἀπορρίπτομεν τὴν ρωμαϊκὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ καθαρτηρίου καὶ περὶ τῆς ἀνακουφίσεως τῆς τύχης τῶν πιστῶν ψυχῶν διὰ τοῦ καταλογισμοῦ τῶν ὑπερτάκτων ὑπηρεσιῶν τῶν ἁγίων, διὰ τοῦ παπικοῦ συστήματος τῶν συγχωροχαρτίων. Τιμῶμεν τὴν Μαρίαν, τὴν ἀειπάρθενον καὶ ἀειμακάριστον Μητέρα τοῦ Θεοῦ, οὐ μὲνταιτηροῦμεν μετὰ τῶν Ρωμαίων διδισκάλων, ὅτι αὕτη ἐστὶ τράχηλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτες οὐ δύνανται κατελθεῖν πρὸς ἡμᾶς εἰμὴ δι' αὐτῆς. Ἀποδεχόμεθα πάντα τὰ ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας θεσπισθέντα, κα-

θῶς δὲ ἀπαιτεῖ ὁ κανὼν τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας φρο-
νοῦμεν ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή ἐρμηνευθεῖα συνφδὰ τῇ διδα-
σκαλίᾳ τῶν ἀρχαίων Πατέρων. Ἄλλ' ὀφείλομεν ὁμολογῆ-
σαι ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία οὐκ ἔστι κατὰ πάντα ὅ,τι
κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θείου διδασκάλου ὄφειλεν εἶναι
καὶ ὅτι τὰ ἴχνη ὧν ὑπέστη βαρειῶν πληγῶν ὑπὸ τῶν ἐρί-
δων τῶν παρελθουσῶν γενεῶν εἰσιν ἔτι ὄρατὰ ἐπ' αὐτῆς.
Καθ' ὁμοιότητα ἀνθρώπου ἀναρρωνύοντος ἀπὸ μακρᾶς
νόσου καὶ μόλις ἀρχομένου ἀποκαθιστάναι τὰς ἰδίας
δυνάμεις, στρεφόμεθα πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐκτείνο-
μεν τὰς χεῖρας ἡμῶν καὶ ἐξαιτούμεθα συμπάθειαν, συμ-
βουλὴν καὶ χριστιανικὴν φιλίαν.

Ἐπεὶ ἀμοιβῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἀποκαταστάσεως
στενῆς φιλίας καὶ οἰκειότητος μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς
καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς τὰ μάλιστα συν-
τελεσάσης εἰς τὴν εὐόδωσιν τῆς [τοῦ Χριστοῦ] Ἐκκλησίας
ἐπὶ τῆς γῆς, διαπύρως εὐχόμεθα καὶ τοὺς πόθους ἡμῶν
ἀνακοινούμεθα ὑμῖν ἐν ὀνόματι τοῦ μεγάλου διδασκάλου
ἡμῶν

Ἐξαιτούμενοι παρ' ὑμῶν πάντοτε μνημονεύειν ἡμῶν
πρὸ τοῦ Ἁγίου θυσιαστηρίου διατελοῦμεν μετὰ τῆς βα-
θείας ἡμῶν τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἐν Χριστῷ

ὁ ταπεινότητος ὑμῶν ἐν Κυρίῳ θεράπων

ΚΑΡΟΛΟΣ Κ. ΓΡΑΦΘΩΝ

Ἐπίσκοπος Fond du Lac

Γ'.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΡΟΣ ΕΞΕΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΙΑΝΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΞΕΝΑΣ

ΥΠΟΒΛΗΘΕΙΣΑ ΤΩ ΣΕΒ. ΜΗΤΡ. ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΝΤΩΝΙΩ

ΚΑΙ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ

ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ FOND DU LAC GRAFTON

1905

Προσημείωσις. Αἰθνητικὴν ἐξήγησιν τῆς ἀφορμῆς καὶ
σπουδαιότητος τοῦ ἐγγράφου τούτου παρέχει πρόλογος τῆς ἐκθέ-
σεως τοῦ ἐπισκόπου Grafton πρὸς τὸν Μητροπολίτην Πετρούπολεως
ὅστις καὶ προτάσσεται αὐτῆς.

«Μετὰ βαθείως σεβασμοῦ καὶ ἀδελφικῆς στοργῆς
ἀπευθύνομαι πρὸς τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα (τὸν Μητρο-
πολίτην Πετρούπολεως Ἀντώνιον) καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὴν
ἀγίαν καὶ ἱερὰν σύνοδον τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκ-
κλησίας. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς βο-
ρείου Ἀμερικῆς ἀνέθετο εἰς ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐξ
ἐννέα ἐπισκόπων καὶ τινῶν ἄλλων ἀξιοσεβάστων κληρι-
κῶν καὶ λαϊκῶν, καὶ διακρινομένων διὰ τὰς γνώσεις αὐτῶν,
ἵνα ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς ἡμετέρας πρὸς τὰς

ξένας Ἐκκλησίας (Commission of Ecclesiastical Relations with foreign Churches). Συγχρόνως διαβιβάζω καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου τῆς Central York, προέδου τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, δι' ἧς οὕτως βεβαιοῖ, ὅτι ἀποτελῶ μέλος τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς καὶ ὅτι ἐπεφορτίσθην νὰ διαβιβάσω πρὸς Αὐτὴν μετὰ προηγουμένην συνέντευξιν καὶ συνεννόησιν ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἐχω ἐπίσης τὴν τιμὴν νὰ κοινοποιήσω Αὐτῇ ἐπιστολὴν τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Πριμάτου, τοῦ Δόκτορος Clarke, ἐπισκόπου τῆς νήσου Ρόδου, τοῦ πρεσβυτέρου ἀρχιερέως ὄλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἡλικίας 92 ἐτῶν) ἀποθανόντος ἐν Κυρίῳ πρὸς μεγάλην ἡμῶν λύπην μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν δι' Εὐρώπην. Ἐπεφόρτισεν ἡμᾶς νὰ διαβιβάσωμεν πρὸς τὴν Ἑμετέραν Σεβασμιότητα τοὺς ἀδελφικοὺς ἐν Κυρίῳ χαιρετισμούς του καὶ τὰς θερμοτάτας εὐχὰς, τὰ ὁποίας ἐξ ὅλης καρδίας ἀνέπεμπε, ἵνα ὡς εἶνε ἠνωμένη ἡ Ἐκκλησία μετὰ τοῦ θείου αὐτῆς Ἀρχηγοῦ, οὕτως ἀποβῆ μία καὶ ἐν τῇ θείᾳ αὐτῆς συστάσει καὶ ἐνισχυθῇ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐνώσει δι' ἀμοιβαίων σχέσεων ἐμπνεομένων ὑπὸ πνεύματος εὐμενείας καὶ ἀγάπης.

Μετὰ μακρὰν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνάγκης, τῆς ἐνότητος ταύτης διὰ τὴν σημερινὴν κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ τῆς προσεγγίσεως τῆς Ἀμερικανικῆς μετὰ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, προσεγγίσεως, ἣν ἀπαιτοῦσιν αἱ πολιτικά, κοινωνικά καὶ θρησκευτικά ἀνάγκαι τῶν δύο λαῶν ἐπάγεται ὁ Σεβ. κ. Grafton τὰ ἑξῆς:

«Μεταβαίνοντες ἤδη εἰς τὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων συμφωνοῦμεν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀμφότεραι ἡμῶν αἱ ὁμολογίαι ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀντίληψιν περὶ Ἐκκλησίας, ὅτι ἀμφότεραι θεωροῦσι ταύτην ὡς κοινωνίαν θείαν, ἰδρι-

θεῖσαν παρ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὁρατὴν καθ' ὃ ἔχει μέρος ἐπίγειον ἀόρατον δὲ καθ' ὃ ἔχει μέρος ἐν οὐρανοῖς.

» Παραδεχόμεθα ἐπίσης αὐτὴν ὡς τὸν μόνον πνευματικὸν ὄργανισμὸν, ἀρχηγὸν μὲν ἔχοντα αὐτὸν τὸν σεσαρκωμένον Τῖον τοῦ Θεοῦ, πηγὴν δὲ φωτὸς καὶ ζωῆς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

» Ἀπονέμομεν πάντες τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς αὐτοὺς χαρακτηρισμοὺς. Καθ' ἡμᾶς εἶνε αὕτη μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολική. Εἴμεθα σύμφωνοι ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν σημείων, τούτέστιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶνε ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς, τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα καὶ ὅτι πάντες οἱ χριστιανοὶ μετέχουσι τῆς ἱερωσύνης ταύτης, ἀλλὰ δὲν εἶνε πάντες ποιμένες· ὅτι τὴν ἱεραρχίαν συνιστῶσιν ἐν αὐτῇ οἱ ἐπίσκοποι, οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι, καὶ ὅτι τὰ διάφορα ταῦτα ὑπουργήματα προέρχονται διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν· ὅτι τέλος ἔλαβεν αὕτη τὴν ἐξουσίαν, ἵνα ἐπιλύῃ τὰς περὶ τὴν πίστιν διαφοράς. Πιστεύομεν συμφώνως, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐνοικεῖ ἐν αὐτῇ καὶ ὅτι ἡ φωνὴ Αὐτοῦ ἀκούεται ἐν τῇ ὁμοθυμῶ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως τοῦ ὄλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ πνεῦμα στερεοῖ αὐτὴν ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ, ἀναμνησκον αὐτὴν τὰ διδάγματα τοῦ Σωτῆρος, ὑποβοηθοῦν αὐτὴν εἰς τὴν ἀλώβητον διατήρησιν τῆς πίστεως τῶν Ἁγίων.

» Ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν ἀποδέχονται ὡς Γραφὴν θείαν τὰ βιβλία, περὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν ὁποίων οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀμφιβολία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀποδέχονται ταῦτα ὡς θείον λόγον· ἡμεῖς δὲ ἰδιαίτερος ἀποδεχόμεθα ἅπαν τὸ περιεχόμενον τῆς ἑμετέρας Β βλοῦ ἐν τῇ ὁλότῃ αὐτοῦ. Πιστεύομεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτῆς ὀρίζεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆθεν δοθείσης αὐτῇ παρακαταθήκης τῆς πίστεως (depositum fidei), οἷα περιέχεται ἐν

ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς καὶ οἷα ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ ἡρμη-
νεύθη ὑπ' αὐτῆς, καταστάσης μάρτυρος καὶ φύλακος τῶν
ἀγίων Γραφῶν. Ἡ Ἐκκλησία εἶνε δικαστὴς καὶ δικαστῆς
ὑπέρτατος παντὸς ὅ,τι περιέχεται ἢ δὲν περιέχεται ἐν τῇ
ἀγίᾳ Γραφῇ. Συμφώνως κηρύττομεν, ὅτι ἡ πίστις, οἷαν
ἀποδεχόμεθα αὐτὴν, εἶνε ἱερὰ παρακαταθήκη, εἰς ἣν οὐδεὶς
δικαιούται μῆτε νὰ προσθέσῃ μῆτε ν' ἀφαιρέσῃ τι.

»Ἐῖμεθα λοιπὸν σύμφωνοι εἰς τὰ ζητήματα περὶ Ἐκ-
κλησίας, ἱερωσύνης, εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν μυστηρίων, θεω-
ροῦντες αὐτὰ ὡς μετοχεντικά τῆς θείας χάριτος· ὡς δὲ καὶ
ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς ἀναγνωρίζομεν, ὅτι πίστις ζῶσα καὶ ἐνεργὸς
ἀναγκαῖα πρὸς μέθεξιν τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ.

»Ὅσον καὶ ὑμεῖς καταδικάζομεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἐξῆς
πλάνας τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας: ἀπορρίπτομεν τὴν ὑπερ-
τέραν ἐξουσίαν, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ Πάπας ἀντιποιεῖται
τῆς υπερτάτης αὐθεντίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀνεξαρτήτως τῆς
ἄλλης ἱεραρχίας καὶ ἀξιοῖ νὰ συγκεντροῖ ἐν τῷ προσώπῳ
τοῦ τὴν ἐξουσίαν τὴν νομοθετικὴν, τὴν ἐξουσίαν τὴν δικα-
στικὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν διοικητικὴν, ὡς ἀρχηγὸς τῆς
Ἐκκλησίας, ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ, κέντρον ἐνότητος
καὶ πηγὴ πάσης δικαιοδοσίας. Ἀποκρούομεν τὰς εἰς τὸ
Σύμβολον τῆς πίστεως ὑπὸ τοῦ Πάπα Πίου τοῦ IV γενο-
μένας προσθήκας, ὡς καὶ τὰ καινοφανῆ δόγματα τοῦ Πα-
πικοῦ ἀναμαρτήτου καὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς πανα-
γίας Παρθένου Μαρίας. Δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν ρωμαϊκὴν
διδασκαλίαν περὶ τοῦ καθαρτηρίου, τῆς ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν
θείαν δικαιοσύνην διδομένης ἱκανοποιήσεως, περὶ τοῦ λεγο-
μένου θησαυροῦ, τοῦ συνισταμένου ἐκ τῶν περισσευμάτων
ἀξιομισθίων τῶν ἀγίων καὶ διανεμομένου ὑπὸ τοῦ ρωμαίου
ποντίφηκος, τὴν διδασκαλίαν τὴν περὶ τῶν συγχωρο-
χαρτίων.

»Ἀποκλείομεν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἡμῶν πίστεως τὴν περὶ
τῶν πρὸς τοὺς ἀγίους σχέσεων ἡμῶν λατινικὴν ἀντίληψιν,
περὶ τῆς λατρείας αὐτῶν ὡς τινος δουλείας (servitium)
δι' ἧς ὀφείλομεν ὄχι μόνον νὰ αἰτώμεθα καὶ ἐπικαλώμεθα
τὴν μελιτεῖαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξαιτώμεθα δουρικῶς τὴν
χάριν, τὸ ἔλεος καὶ τὴν σωτηρίαν.

»Ἀπορρίπτομεν μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ὀρθολογιστικὰς
λεπτολογίας τοῦ λατινισμοῦ περὶ τῆς θείας χάριτος καὶ
τῶν μυστηρίων καὶ ἰδιαίτερος τὰς τολμηρὰς αὐτοῦ θεω-
ρίας περὶ τῶν θείων μυστηρίων, τοῦ σώματος καὶ τοῦ
αἵματος τοῦ Σωτήρος. Ὡς ὑμεῖς οὕτω καὶ ἡμεῖς φρονοῦμεν,
ὅτι αἱ τοιαῦται θεωρίαι εἶνε καρποὶ τῆς αὐτῆς σαρκικῆς
σοφίας καὶ τῆς αὐτῆς ὑπερβολικῆς πεποιθήσεως εἰς τὸν φυ-
σικὸν λόγον, ἐξ ὧν ἀπορρέει ἡ τάσις τῆς Ρώμης εἰς τὸ δη-
μιουργεῖν νέα δόγματα, ἀντιθέτως πρὸς τὴν τάσιν τῶν ἐν
Γενεῦῃ τοῦ διαγράφειν. Παρομοία ἀνάμιξις τῆς πίστεως καὶ
τῶν ἀνθρωπίνων γυνῶν ὡς ἀποτέλεσμα ἔσχε τὸν παρὰ Λα-
τίνοις τε καὶ διαμαρτυρομένοις κλονισμὸν αὐτῆς ταύτης τῆς
βεβαιότητος τῆς πίστεως.

»Ἐπιληφθῶμεν ἤδη τῶν ζητημάτων τῶν χρηζόντων
διασαφήσεως. Ὑποθέτομεν ὅτι πρέπει εἰς τὰ τελευταῖα ταῦ-
τα νὰ κατατάξωμεν τὴν παρ' ἡμῶν ἐγκατάλειψιν τοῦ ὄρου
τῆς μετουσιώσεως. Προβαίνομεν εἰς τὴν περὶ τούτου ἔκθε-
σιν τῆς διδασκαλίας τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ δι' ὃν λό-
γον ἀποφεύγει αὕτη τὴν χρῆσιν τοῦ ὄρου τούτου. Ἡ Ἀγ-
γλικανὴ Ἐκκλησία εἶχε νὰ ὑποστῇ διπλοῦν ἀγῶνα πρὸς
ἀπαλλαγὴν αὐτῆς ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπὸ τοῦ λατινισμοῦ, ἀφ' ἐτέ-
ρου δὲ ἀπὸ τοῦ προτεστανισμοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνα-
μορφώσεως, τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ἡ κοινὴ θεωρία περὶ τῆς με-
τουσιώσεως, γνωστὴ τότε ὑπὸ τὸ ὄνομα ρωμαϊκὴ διδασκα-
λία (doctrina romanensium), ἦτο αὕτη, ὅτι τὰ στοιχεῖα,

καθ' ἣν στιγμὴν γίνεται ἡ εὐλογία, ὑφίστανται τοιαύτην πραγματικὴν ἀλλοίωσιν, ὥστε παύουσι νὰ ὑφίστανται καὶ δὲν διασώζουσιν εἰ μὴ φαινομένην ὑπόστασιν. Οἱ ἀναμορφωταὶ μας ἀπέρριψαν τὴν θεωρίαν ταύτην ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι κατέστρεφε τὴν οὐσίαν τοῦ μυστηρίου, τὴν ὡς γνωστὸν, ἀποτελουμένην ἐκ δύο στοιχείων.

»Ὅταν ἀφ' ἐτέρου οἱ προτεστάνται ἐσκέφθησαν νὰ ἀρνηθῶσιν τὴν πραγματικότητα τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ παρουσίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Σωτῆρος, ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία ἔκρινε καλὸν ἐν τῷ κατὰ τὸ 1604 ἐκδοθέντι εὐχολογίῳ αὐτῆς νὰ συμπληρώσῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὴν ἔκθεσιν τῆς πίστεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη πλατύτερον ἐμπεριελήφθη ἐν τῇ κατηχήσει αὐτῆς. Περιελάμβανε δὲ αὕτη, ὅτι τὸ ὄρατον τοῦ μυστηρίου στοιχεῖον ἢ σημεῖον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ οἱ τὸ ἀόρατον στοιχεῖον πράγματι δὲν εἶνε τι ἄλλο εἰμὴ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος. Ἡ δὲ χάρις τοῦ μυστηρίου συνίσταται εἰς ἣν μεταδίδωσι τῇ ψυχῇ τῶν πιστῶν ἰσχὺν καὶ ρώμην.

»Ποιουμένη τὰς διακρίσεις ταύτας μεταξὺ τοῦ σημείου, τοῦ πράγματος καὶ τῆς χάριτος, ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία κατεδίκαζε τὴν ὑποκειμενικὴν τῶν διαμαρτυρομένων θεωρίαν. Τῷ ὄντι ἐν τῇ Κατηχήσει ἡμῶν δὲν λέγομεν, ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν σημεῖον ἢ τὸν τύπον τοῦ μυστηρίου ἀποτελεῖ ἡ βρώσις καὶ ἡ πόσις τῶν στοιχείων, ἀλλ' ὅτι ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου· οὐδὲ λέγομεν ποτε, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ στοιχεῖον ἢ πρᾶγμα ἀποτελεῖ ἡ κοινωνία τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος ἀπλῶς, ἀλλὰ βεβαιοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι τι ἄλλο εἰμὴ αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος.

»Ἡ διδασκαλία αὕτη εἰσήχθη εἰς τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως

(articles of religion). Διότι, καίτοι οὐδέποτε οἱ Ἀγγλικοὶ ἀπέδωκαν εἰς τὰ ἄρθρα ταῦτα τὴν δύναμιν ὁμολογίας πίστεως, (τὸ ἐν μάλιστα ἐξ αὐτῶν, τὸ εἰκοστὸν πρῶτον περὶ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπηλείφθη ἐν Ἀμερικῇ) καὶ καίτοι οὐδέποτε ὑπεχρέωσεν ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία τὰ μέλη τῆς ἱεραρχίας νὰ ὑπογράψωσιν αὐτὰ, ἐν τούτοις δύναται τις νὰ θεωρήσῃ αὐτὰ ὡς ἔκθεσιν τῆς διδασκαλίας τῆς περιεχομένης ἐν τῇ Κατηχήσει καὶ ὑποχρεωτικὴν διὰ πάντας. Οὕτως ἐν τῷ ἄρθρῳ 28 λέγεται, ὅτι «τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δίδεται, λαμβάνεται καὶ καταναλίσκεται κατὰ τρόπον καθαρῶς πνευματικὸν καὶ οὐράνιον». Ἡ πραγματικὴ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ παρουσία ἐν τῷ Μυστηρίῳ, ἢ τελουμένη διὰ τῆς εὐλογίας, ἐκφράζεται ἐνταῦθα σαφῶς ἐπειδὴ ἡ ἐν αὐτῇ «δόσις καὶ λήψις» τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, προϋποθέτει τὴν ἐν αὐτῷ παρουσίαν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἔκφρασιν «κατὰ τρόπον πνευματικὸν καὶ οὐράνιον», αὐτὸς ὁ Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης δὲν λέγει, «ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκεται παρὸν ἐν τῷ μυστηρίῳ, ὄχι καθ' ὃν τρόπον σῶμά τι εἶνε παρὸν ἐν τινι μέρει, ἀλλὰ κατὰ τρόπον πνευματικὸν, ἰδιάζοντα εἰς τὸ μυστήριον τούτου;» Εἶνε παρὼν ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν εἴδει σώματος, ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ ὅμως δὲν εἶνε παρὼν ἐν εἴδει σώματος (ἀφοῦ δὲν κατέχει χῶρον), ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὅλως πνευματικόν.

Ἐν τῷ ἄρθρῳ 28 λέγεται προσέτι, ὅτι ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ λαμβάνεται καὶ καταναλίσκεται εἶνε ἡ πίστις. Τοῦτο δὲν σημαίνει ποσῶς, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς πίστεως ταύτης, ἀλλ' ὅτι λαμβάνεται καὶ καταναλίσκεται διὰ τῆς πίστεως. Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οἱ ἀναμορφωταὶ ἡμῶν ἠκολούθησαν ἐπίσης τὸν Θωμᾶν τὸν Ἀκινάτην λέγοντα: «Πρὸς κατάληψιν τοῦ ὕψους καὶ τοῦ θείου μεγα-

λείου τοῦ μυστηρίου τούτου πρέπει νὰ ληφθῆ τούτο ὑπ' ὄψιν, ὅτι καίτοι τὰ ἄλλα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἀρύνονται ἐκ τῆς πίστεως εἰς τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ καίτοι μόνον ἐν τῇ πίστει καὶ διὰ τῆς πίστεως ἀποβαίνουν διὰ τοὺς πιστοὺς μέσον σωτηρίας, ἐν τούτοις τὸ μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν μυστήριον τῆς πίστεως».

Τὸ 29 ἄρθρον διακηρύττει ὅτι «οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν τρώγουσι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι, καίπερ κοινωνοῦντες τοῦ μυστηρίου, δὲν γίνονται ὁμως κοινωνοὶ τοῦ Χριστοῦ». Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ οἱ λατινικοὶ ὅροι accipere καὶ sumere ἀπεδόθησαν διὰ τοῦ ἰσοδυναμοῦ percipere, κοτανάλωσις. βρῶσις τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Δι' αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐκφράζουσιν, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐσθίουσι μὲν καὶ πίνουσι, δὲν γίνονται ὁμως κοινωνοὶ τοῦ ἐσθιομένου. Τρώγουσι διότι λαμβάνουσι τὸ μυστήριον, ἀλλ' ὄχι κατὰ τρόπον, καθιστῶντα αὐτοὺς κοινωνοὺς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

»Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία πιστεύει εἰς τὴν διὰ τοῦ καθαγιασμοῦ πραγματοποιουμένην ἀλλοίωσιν. Πρὸ τοῦ καθαγιασμοῦ τὰ στοιχεῖα ἦσαν ἀπλῶς ἄρτος καὶ οἶνος, μετὰ δὲ τὸν καθαγιασμὸν εἶνε, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου τὸ σῶμα Αὐτοῦ καὶ τὸ αἷμα Αὐτοῦ. Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη ιελεῖται τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἶνε μυστήριον θεῖον.* Ἄν καὶ ὁ ὅρος τῆς μετουσιώσεως εἶνε ἐν κοινῇ χρῆσιν ἐν τῇ Δύσει καὶ ἔχη τὴν ἀρχὴν του ἐκ τῆς Ἀριστοτελείου διακρίσεως οὐσίας καὶ συμβεβηκότος, ἐν τούτοις ἀποφεύγομεν νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτόν. Ἀκολουθοῦμεν ἐν τούτῳ τὸν μέγαν καὶ ἅγιον ὑμέτερον θεολόγον Φιλάρτου, ὅστις διέγραψε τοὺς ὅρους τούτους ἐκ τῆς μεταφράσεώς του τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Βηθλεὲμ Συνόδου. Ἐὰν ἡ-

δύνασθε νὰ μᾶς ἀποδέξητε ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου τούτου τῆς μετουσιώσεως δὲν ἐγκλείει ἐν τῇ διανοίᾳ τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀποδοχὴν τοῦ δόγματος ὅπερ ἐκφράζει, δὲν θὰ εἶχομεν καμμίαν δυσκολίαν νὰ δηλώσωμεν, ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ.

» Ἄλλο σημεῖον ἀπαιτοῦν διασαφήσεις εἶνε τὸ ζήτημα τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων. Ἀναγνωρίζομεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶνε ζῶν πνευματικὸς ὀργανισμὸς καὶ ὅτι ἐξ ἡμῶν πρὸς τοὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Θεοῦ ζῶντας ἁγίους καὶ ἐκ τῶν ἁγίων πρὸς ἡμᾶς κυκλοφορεῖ ἀδιάκοπον ρεῦμα προσευχῶν. Γνωρίζομεν ὅτι δὲν ἀξιοῦνται τῆς τελειότητος ἄνευ τῆς ἡμετέρας συνδρομῆς καὶ ὅτι αἱ τε ἐνταῦθα χάριτες καὶ οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ θρίαμβοι αὐτῶν ὀφείλονται ἐν μέρει εἰς τὰς κοινὰς προσευχὰς τῆς Ἐκκλησίας πάσης τῆς τε παρελθούσης, τῆς τε παρούσης, τῆς τε μελλούσης προσευχὰς, ἃς προεῖδεν ὁ Θεὸς ἢ κάλλιον, προσευχὰς παρούσας πάντοτε ἐν τῇ θείᾳ διανοίᾳ. Δὲν ἀρνούμεθα νὰ ἐκζητῶμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποδέχεται τὰς προσευχὰς, ἃς οὗτοι ἀπευθύνουσιν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ δὲν ἀπορρίπτομεν τὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἔμμεσον προσφυγὴν εἰς τὴν μεσιτείαν των. Ἄφοῦ τούτο οὕτως ἔχει, καὶ ἀφοῦ, ἐὰν οἱ ἅγιοι γνωρίζωσι τὰς προσευχὰς μας, κατορθοῦσι τούτο δυνάμει θείας ἀποκαλύψεως, δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχη δογματικὴ διαφορὰ μετὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπευθυνομένης ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἐπικλήσεως.

«Ὅ,τι ἡμεῖς δὲν ἀποδεχόμεθα εἶνε ἡ ρωμαϊκὴ θεωρία, καθ' ἣν μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐγκαθιδρύονται σχέσεις πατρωνος καὶ πελάτου καὶ εἰσάγεται εἰς τὰς μετὰ τῶν τέκνων ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς σχέσεις ἢ ἰδέα τῆς δουλείας. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς τοὺς ἁγίους, ὄχι ὡς πρὸς ὄντα παντοδύναμα καὶ πανταχοῦ παρόντα, ὡς πρὸς

ἀρχὰς ἀνεξαρτήτους χάριτος καὶ ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς πλάσματα καθ' ἡμᾶς καὶ μεθ' ἡμῶν προσπίπτοντα καὶ προσευχόμενα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ.

» Τιμῶμεν ἰδιαιτέρως καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἁγίους τὴν μακαρίαν Παρθένον, μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀρνούμεθα νὰ θεωρῶμεν αὐτὴν μετὰ τῶν ρωμαίων θεολόγων, ὡς τὸν ἀνχένα τοῦ μυστικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, δι' οὗ διέρχεται πᾶσα ἐκ τοῦ Ἀρχηγοῦ αὐτῆς ἀπορρέουσα χάρις. Θὰ ἐπεθυμοῦμεν, ἵνα οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διασαφηνίσωσι τὴν ἐπίκλησιν «ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς». Ἐρμηνεύομεν ἄρα γε τὴν ἐπίκλησιν ταύτην κατὰ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑποθέτοντες ὅτι ὁ ὄρος «Σῶσον ἡμᾶς» ἀποδίδωσι τὴν θεολογικὴν ἔννοιαν, τὴν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου (Α, Κορ. 9. 22) διὰ τῆς φράσεως «γέγονα τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν, ἵνα πάντως τινὰς σώσω», πρέπει νὰ πιστεύωμεν μεθ' ἡμῶν ὅτι ἡ Μακαρία Παρθένος ἐγένετο τὸ ὄργανον ἢ τὸ μέσον τῆς ἐνσαρκώσεως καὶ ἡ δευτέρα Εὐα, ὡς περὶ αὐτῆς βεβαιοῦσιν οἱ ἱεροὶ Αὐγουστίνος καὶ Εἰρηναῖος; Δὲν ἀπορρίπτετε μεθ' ἡμῶν τὴν προσφιλῆ τοῖς λατίνοις ἰδέαν περὶ Μαρίας συλλυτρωτίδος; Ἀφ' οὗ φοβούμεθα τὸν σύγχρονον ρωμανισμόν, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ἄρα γε ὑμεῖς, ὡς ὀρθόδοξοι νὰ διαλύσητε φιλαδέλφως τὰς ὑπονοίας μας;

» Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν θείων μυστηρίων δὲν διαβλέπομεν οὐσιώδεις διαφορὰς μετὰ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἢ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία παραδέχεται δύο ἐξ αὐτῶν ὡς ἀπαραίτητα διὰ πάντας πρὸς σωτηρίαν τηρεῖ δὲ τὰ ἄλλα πέντε, ὀνομάζουσα αὐτὰ διὰ τοῦ κοινῆ παραδεγμένου χαρακτηρισμοῦ τῶν μυστηρίων. Σημειωτέον ὅτι ὁ ὄρος «γενικῶς» (generally), εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἐπὶ Ἑλισάβετ συνταχθεῖσαν κατήχησιν, δὲν σημαίνει «κοινῶς»

(communally) κατὰ τὴν σημερινὴν σημασίαν, ἀλλὰ «γενικῶς καθ' ὅλου παγκοίνως» (universally), καθ' ἣν ἔννοιαν χρησιμοποιοεῖται ἐν τῇ ἀγγλικῇ μεταφράσει τῆς Π. Διαθήκης.

» Θεωρούμενα ὡς ὄργανα χάριτος, τὰ μυστήρια κατατάσσονται ὅλα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν. Ἀλλὰ ποιοῦμεθα πρὸς τούτοις μετὰ τοῦ ὑμετέρου θεολόγου Κομιακῶφ, διαφορὰν τινα. Τῷ ὄντι δὲ κατὰ τὰς θεωρίας τούτου, δύο ἐκ τῶν μυστηρίων τούτων πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀναφερόμενα εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ δὲ ἄλλα ὡς ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐπίγειον Ἐκκλησίαν ἐν τῇ προσκαίρῳ καὶ στρατευομένῃ αὐτῆς ὑπάρξει.

» Ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῶν δύο τούτων μυστηρίων καθωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τροποποιηθῶσιν, ἐνῶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῶν ἄλλων ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ εὐχέλαιον (l'extrême onction) περιέπεσε παρ' ἡμῶν εἰς ἀχρησίαν ἐν μέρει διὰ τὴν, ὡς ὑποθέτομεν, ἀπόρριψιν παρ' ἡμῶν τῆς ρωμαϊκῆς θεωρίας καὶ πράξεως, καθ' ἣς ἀπεδόθη εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο ὡς κύριος σκοπὸς ἢ προπαρασκευὴ διὰ τὸν θάνατον. Ἐχομεν ἐν τούτοις ἱεροπραξίαν τινὰ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς.

» Ἀπονέμομεν τὸ χρίσμα, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν πρᾶξιν, δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου, ἀποκλειομένου παντὸς ἄλλου, ἀλλὰ παρ' ἡμῶν, ὡς καὶ παρ' ὑμῶν, ὁ ἱερεὺς δύναται νὰ χρίσῃ διὰ μύρου, καθαγιασθέντος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου. Πιστεύομεν, ὅτι ἡ χάρις μεταδίδεται ἀδιαφόρως εἴτε διὰ τοῦ ἐνὸς εἴτε διὰ τοῦ ἄλλου μέσου.

» Ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ ἡμῶν παρουσία τοῦ filioque θὰ καταστῇ ἴσως πηγὴ σοβαρῶν δυσκολιῶν. Ἡ ἐκφρασις αὐτῆ εἶνε κληρονομία ἐκ τῶν μετὰ τοῦ ἐν τῇ Δύσει Χριστια-

νισμού σχέσεων ἡμῶν. Ὁ Θεὸς, ὁ ἐν ἐλέει καὶ ἀγάπῃ δυνατὸς καὶ πλούσιος, θὰ παράσχη ἡμῖν, ἐλπίζομεν, ἀρκετὰ φῶτα, ἵνα ἀπομακρύνωμεν τὴν αἰτίαν τῆς διαιρέσεως ταύτης. Παρήγορον ἤδη ἀναμφιβόλως εἶνε, νὰ πιστοποιηθῇ, ὅτι δὲν ὑπάρχει μεταξύ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου διαφορά διδασκαλίας. Πιστεύομεν ἀμφοτέροι εἰς μίαν καὶ μοναδικὴν ἀρχὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι. Ἀμφοτέροι ἀρνούμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Τίτου, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐκ τοῦ Πατρός. Ἡμεῖς, ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία, υἰοθετοῦμεν ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τὴν διδασκαλίαν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἐχοντες δὲ τὴν αὐτὴν πίστιν, διὰ τὴν δὲν θὰ συνεφωνοῦμεν; Βλέπομεν, ἢ τοῦλάχιστον, νομίζομεν ὅτι βλέπομεν, ὅτι εἶνε ἀδύνατον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν νὰ μεταβάλῃ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεώς της. Διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης θὰ ἐφαίνετο ἐμμέσως ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Πρωτείου τοῦ Πάπα καὶ τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ τοῦ νὰ εἰσαγάγῃ προσθήκας εἰς τὸ Σύμβολον. Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἐχωρίσθημεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ὁμως ἢ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συμβόλῳ διατήρησις τοῦ filioque δὲν μᾶς περιάγει εἰς τοιαύτην ἀκρότητα. Πάντως ὁμως ἡ ἀμνηχανία μας εἶνε μεγίστη. Ἐὰν ἀπορρίψωμεν τὴν προσθήκην ταύτην, πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων πιστῶν θὰ εἴπωσιν, ὅτι καταρτίζομεν κατὰ τὸ θέλημά μας τὸ Σύμβολον καὶ θὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀφ' ἡμῶν διὰ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Ἐὰν δὲ τις ἐξ ἡμῶν ἤτο διατεθειμένος νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν μεταβολὴν ταύτην, μεγάλη πλειονότης θὰ διατεθῇ κατ' αὐτοῦ καὶ θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ διαιρέσῃ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν. Ἐὰν ὁμως εἰσῆγομεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Εὐχολογίῳ τὴν παρατήρησιν ταύτην περὶ τοῦ Συμβόλου, ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη τοῦ filioque δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ πρώτῳ Συμβόλῳ ἢ ὅτι δὲν παρελή-

φθη αὕτη καὶ υἰοθετήθη γενικῶς παρὰ πάντων, θὰ ἡδύνατό τις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ φρονῇ ὅτι ἐλύθη ἡ δυσκολία αὕτη;

» Ἐπιθυμοῦμεν τέλος νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Συνόδων δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προτεινομένην ἔνωσιν. Ἡ μόνη παρουσιαζομένη ἐν τούτῳ δυσχέρεια ἀναφέρεται εἰς τὴν Ζην Σύνοδον, Β' ἐν Νικαίᾳ, καὶ δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς κανόνας καὶ εἰς τὰς παρ' αὐτῆς ληφθείσας ἀποφάσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν διδασκαλίαν. Ἡ Σύνοδος διακηρύττει, ὡς γνωστὸν, ὅτι ἡ «λατρεία» ὁμολογεῖται καὶ ἀποδίδεται μόνῳ τῷ Θεῷ, «τιμητικὴν δὲ μόνον προσκύνησιν» ὀφείλομεν πρὸς τοὺς ἁγίους καὶ τὰς ἁγίας. — Προφανές, ὅτι ἢ ἐν τῇ Δύσει συγκροτηθεῖσα Σύνοδος τῆς Φραγκφούρτης, ἀπατηθεῖσα ἐκ μεταφράσεως μὴ πιστῶς ἀποδιδούσης τὸ νόημα, ἀπέρριψε τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ταύτης, ἐσφαλμένως ὑποθέσασα, ὅτι ἡ Σύνοδος διέταττε καὶ καθιέρου διὰ τοὺς ἁγίους πάντας λατρείαν, ὀφειλομένην μόνῃ τῇ ἁγίᾳ Τριάδι. Ὅπως ποτ' ἂν ἢ, ἢ Δύσις καὶ μετ' αὐτῆς ἢ Ἀγγλία συμφωνεῖ ἐν τῇ πράξει ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ.

» Ἐν τῷ πνευματικῷ τῆς Ἐκκλησίας ὀργανισμῷ ἐκλέγομεν πρόσωπα καὶ πράγματα, κατατάσσομεν αὐτὰ ἐν ἐξιδιασμένη θέσει καὶ προορίζομεν καὶ καθαγιαζομεν αὐτὰ πρὸς ἁγίαν χρῆσιν. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς προτεστάντας, οἵτινες ἀρκοῦνται νὰ ἀνοίξωσιν ἀπλῶς διὰ τὰς ἀκολουθίας (αὕτη εἶνε ἡ λέξις των) τὰ θρησκευτικὰ των ἰδρύματα, καθιεροῦμεν καὶ καθαγιαζομεν τὰ ἡμέτερα καθ' ὅλην τὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως διὰ τελετῆς ἰδιαιτέρας, ὑπὸ μόνου τοῦ ἐπισκόπου τελουμένης, ἔχομεν δι' αὐτὰ ὅλως ἰδιαιτέραν ἱερωργίαν. Εὐλογοῦμεν καὶ καθιεροῦμεν τὰς κολυμβήθρας, τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ἅγια ποτήρια, τὰ διάφορα ἱερὰ σκεύη καὶ τὰς ἁγίας ἡμῶν Τραπέζας, ἀναρ-

τῶμεν ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ναῶν καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων καὶ ζωγραφίζομεν ἐπίσης αὐτὰς ἐπὶ τῶν μεγάλων ὑελίνων θυρίδων τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Ὑποκλινόμεθα πρὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἀσπαζόμεθα τὴν ἱερὰν Βίβλον τοῦ θείου λόγου καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους ἐκδηλοῦμεν τὸν πρὸς τοὺς ἁγίους καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα σεβασμὸν ἡμῶν.

» Ἡ Ἀγγλικανὴ λοιπὸν Ἐκκλησία υἰοθέτησεν ἐν τῇ πράξει τὰς διδασκαλίας τῆς Ζ' Συνόδου, καὶ, καίτοι συγγραφεῖς τινες ποιοῦνται λόγον μόνον περὶ τεσσάρων ἢ ἑξῆς Συνόδων, εἶνε οὐχ ἥττον βέβαιον, ὅτι τὴν Ζ' Σύνοδον οὐδέποτε θετικῶς ἀπερρίψαμεν διὰ ρητῆς ἢ συνοδικῆς ἀποφάσεως. Ἀφοῦ δὲ ἐν τῇ πράξει αἱ ἀποφάσεις τῆς Ζ' Συνόδου ἐγένοντο ἀποδεκταί παρ' ἡμῶν καὶ ἐφηρμόσθησαν δυνάμεθα τοῦ λοιποῦ ν' ἀνεχθῶμεν, ἵνα συζητήσεις καθαρῶς ἀκαδημικαὶ κρατῶσιν ἡμᾶς μακρὰν ἀφ' ὑμῶν;

» Ὑπεδείξαμεν λοιπὸν ἐν συντόμῳ τὰ σημεῖα, ἐφ' ὧν τελείως συμφωνοῦμεν καὶ δι' ἃ ἀπαιτεῖται μείζων διαφώτισις. Τὸ ἀγαθὸν ἔργον τῆς ἐνώσεως εἶνε πρὸ παντὸς ἔργον τοῦ θείου τῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγοῦ. Εἶνε ἔργον ἁγίου καὶ ἄξιον νὰ προκαλέσῃ θερμοτάτας συμπαθείας καὶ ἐπιμονωτάτας προσπαθείας. Ἐκλιπαροῦμεν ὑμᾶς ἵνα μὴ ἐπιτρέψῃτε νὰ διακινδυνεύσῃ ἡ Ἐνωσις αὕτη λόγῳ τῶν ἀτελειῶν καὶ τῶν ἀδυναμιῶν τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν.

» Ἐπικαλούμενοι πρὸς βοήθειαν ἡμῶν τὰς εὐχὰς ὅλης τῆς τε ἐπουρανίου καὶ τῆς ἐπιγείου Ἐκκλησίας, καθικετεῦομεν τὸν πολυεύσπλαγχνον ἡμῶν Σωτῆρα, ἵνα ἐνώσῃ ἡμᾶς πάντας ἐν τῷ φωτὶ καὶ τῇ ἀγάπῃ Του, καὶ, ὡς ἔχει ἡμᾶς ἐν ἑαυτῷ ἡνωμένους, τελειώσῃ τὴν Ἐνωσιν ταύτην δι' ἐκδηλώσεων ἐξωτερικῶν ἀμοιβαίας καὶ ἀδελφικῆς συμπαθείας, «ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ, ὅτι Ἐκεῖνος ἡμᾶς ἀπέστειλεν».

» Ἐκφράζοντες καὶ πάλιν τὰς ταπεινὰς καὶ φιλοστόρ-

γους ἡμῶν ἐν Κυρίῳ προσήσεις καὶ διαβεβαιούμενοι ὑμᾶς, ὅτι βαθέως καὶ εἰλικρινῶς σεβόμεθα ὑμᾶς, διατελούμεν καὶ διατελέσομεν πάντοτε ἀδελφοὶ καὶ συνεργοὶ ἐν Χριστῷ».

Δ'.

Γ Ρ Α Μ Μ Α

ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΑΝΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΙΩΑΝΝΟΥ DARRAGH

ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΥ ΤΗΣ EN JOHANNESBOURG

ΕΚΚΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Κ Α Ι

ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

Τὸ ἕτερον ἔγγραφον εἶνε τὸ ἀπὸ 25 Νοεμβρίου 1907 πρὸς τὸν αἰόδιμον Πατριάρχην Ἰωακείμ ἀποσταλὲν γράμμα τοῦ Ἀγγλικανοῦ ἱερέως Ἰωάννου Darragh, προΐσταμένου τῆς ἐν Johannesburg τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας. Τὰς πρὸς σύνταξιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ γράμματος τούτου ἀφορμὰς μανθάνομεν καὶ ἐξ αὐτοῦ μὲν τοῦ γράμματος, μάλιστα δὲ ἐξ ἐτέρας ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ πρωθιερέως πρὸς τὸν Κύριον Α. Καψόπουλον, δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 85 (16 Ἰουνίου 1907) φύλλῳ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδος «Ἑλληνισμοῦ».

Ὁμοῦ μετὰ τοῦ κ. Χρυσοβελώνη ὁ κ. Καψόπουλος ἦ-

σαν ἐκ τῶν σημαινόντων μελῶν τῆς ἐν Johannesburg ἑλλη-
 νικῆς παροικίας, ἐν ταύτῳ δὲ διετέλουν εἰς φιλικὰς σχέ-
 σεις πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον ἱερέα Darragh. Οἱ ἐν τοῖς μέ-
 ρεσιν ἐκείνοις εὕρισκόμενοι Ἕλληνες ἐστεροῦντο ἰδίων ἱερέων
 ὀρθοδόξων πρὸς ἐκπλήρωσιν ὧν εἶχον θρησκευτικῶν ἀναγ-
 κῶν, καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν πρώτων καὶ ἀπαραιτήτων. Ὁ εἰρη-
 μένος φιλέλλην ἄμα καὶ φιλορθόδοξος ἱερεὺς, ὅπου καὶ
 ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, προθύμως ἤρχετο ἀρωγός, πάντοτε
 ὁμως μετὰ τινος δισταγμοῦ, δισταγμοῦ καὶ τῶν ἐλλήνων
 μὲν ὀρθοδόξων, μάλιστα δὲ ἑαυτοῦ, μήπως τὰ ὑπ' αὐτοῦ,
 ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκ-
 κλησίας τελούμενα, καὶ ἰδίᾳ τὸ βάπτισμα καὶ ὁ γάμος,
 δὲν τύχῳσι τῆς ἀπολύτου ἐγκρίσεως τῶν ἀρμοδίων ἐκκλη-
 σιαστικῶν ἀρχῶν. Ἐπὶ τούτῳ ἔκρινε καλὸν νὰ ἀναθέσῃ
 εἰς τὸν ἀναχωροῦντα ἐκείθεν κ. Καψόπουλον πρῶτον μὲν
 προφορικῶς, ἔπειτα δὲ γραπτῶς νὰ ἀναφέρῃ ταῦτα πρὸς
 τε τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πα-
 τριάρχην, πρὸς καθησύχασιν τῆς συνειδήσεως τῶν ἐν-
 διαφερομένων καὶ πρὸς πρόληψιν παντὸς ἀδικήματος αὐ-
 τῶν. Τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἀποστολὴν ἐκτελέσας ἐν και-
 ρῷ ὁ κ. Καψόπουλος παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ
 ἐξουσιοδοτήθη δι' ἐπὶ τούτῳ γράμματος νὰ διαβιβάσῃ
 τὰ δέοντα πρὸς τὸν εἰρημένον αἰδεσιμώτατον Πρωθιερέα οὐ-
 τος δὲ λαβὼν ἀφορμὴν ἐντεῦθεν ἐσπευσε ἐν γνώσει καὶ
 ἐγκρίσει καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐπισκόπου Πραιτωρίας, νὰ γρά-
 ψῃ πρὸς τὴν αὐτοῦ Παναγιότητα τὴν παρὰ πόδας ἐπιστο-
 λὴν καὶ ἀποστείλῃ αὐτὴν μετὰ μεταφράσεως τοῦ προου-
 μασθέντος κ. Χρυσοβελώνη καὶ τινος ἐπισυνημμένου ὑστε-
 ρογράφου ἀγγλιστί. Ἐστάλη τὸ γράμμα τῇ 25ῃ Νοεμ-
 βρίου 1907 ἐκείθεν, καὶ ἐλήφθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῇ 12
 Ἰανουαρίου 1908.

**Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θεῖαν Παναγιότητα Ἰωακείμ Ἀρχιε-
 πίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ
 Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.**

**Γράμμα τοῦ Αὐτῆς ταπεινοτάτου δούλου, Ἰωάν-
 νου Δάφρα προθιερέως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου
 καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐν Ἰωάννεσβουρῳ Σ. Ε.
 1907 τῇ 25ῃ Νοεμβρίου.**

Παναγιώτατε Δέσποτα.

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἔλαβον τὴν
 εὐμενῆ ἐντολὴν μεταβιβασθεῖσάν μοι δι' ἐπιστολῆς τῆς
 Ὑμετέρας θείας Παναγιότητος πρὸς τὸν κ. Ἀπόστολον
 Καψόπουλον χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου
 1907.

Ἐμπλήσομαι μεγάλης ἀγαλλιάσεως ἀναλογιζόμε-
 νος ὅτι ἡ Υ. Θ. Παναγιότης ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν σοβα-
 ρῶν ἀνησυχιῶν καὶ ἐνασχολήσεων ὡς Ἐθνάρχης ἀπάντων
 τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς πνευματικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Ἁγίας
 Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἠυδόκησε, κυρίως ἐν τοσαύταις
 κρισίμοις περιστάσεσιν ἐν Μακεδονία καὶ ἀλλαχοῦ τῆς
 ἀλυτρώτου Ἑλλάδος νὰ στρέψῃ τὰς σκέψεις της πρὸς τὰ
 διεσπαρμένα καὶ πνευματικῶς ἐγκαταλελειμμένα, πλὴν πει-
 θήνια καὶ πιστὰ τέκνα Αὐτῆς ἐν τῇ ἀπομακρυσμένη
 ταύτῃ χώρᾳ καὶ ἐτι νὰ ἐπιδαφιλεύσῃ εὐμενῆ λόγον ὑπὲρ
 ταπεινοῦ ἱερέως ὅστις ἀγαπᾷ μὲν τὰ τέκνα ταῦτα, πλὴν
 ἔνεκεν τῶν περιστάσεων μόνον ἐλάχιστον δύναται νὰ πρά-
 ξῃ καὶ συμπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν ἰδίου ἱερέως των.

Εἶνε τῶντι ποιμνιον ἄνευ ποιμένος, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἱερεὺς ἰδικὸς τῶν ἀποστελλόμενος ὑπὸ τῆς ἀρμοδίου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς δύναται ἐμπεριστατωμένως νὰ πληρῶσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν. Ἀλλὰ ἕως οὗ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν καὶ ὁ πλοῦτος αὐξήσῃ ἀρκούντως, ὥστε νὰ ἀξιῶσῃ αὐτὰ νὰ συντηρήσωσιν ἴδιον ἱερεῖα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος, ἡμεῖς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἴμεθα πρόθυμοι ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν νὰ ἀναπληρώσωμεν τὰς πνευματικὰς αὐτῶν ἀνάγκας, ἂν καὶ τὸ ἐφικτὸν εἶνε ἐλάχιστον, καθ' ὅτι δὲν προσέρχονται ὑμῖν πρὸς Μετάνοιαν ἢ τὴν Ἀγίαν Κοινωνίαν. Ἐκ μέρους μας θὰ ἡμεθα πρόθυμοι νὰ δεχθῶμεν τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα Μυστήρια (*Sacraments*) ἄνευ ἐλαχίστης ιδέας προσηλυτισμοῦ ὅστις εἶνέ τι μισητὸν καὶ ἀπεχθὲς, ἀλλὰ συναισθάνονται, νομίζω, ὅτι τοσοῦτον σοβαρὸν διάβημα δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ἄνευ τῶν διατάξεων τῶν ἰδίων αὐτῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν, ἢ τοιαύτη δι' αὐτῶν συναίσθησις εἶνε ὀρθὴ καὶ δικαία. Καὶ τῶντι εἶνε οἰκτρὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἀπλουστέρων, διάγουσι τὸν βίον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτους ἄνευ τῶν Σωτηρίων τούτων Μυστηρίων (*Sacraments*). Ἐν τούτοις, ὅτι ἂν ζητήσωσι παρ' ἡμῖν τοῖς προσφερόμεθα μετὰ χαρᾶς, ὄχι μόνον περίθαλψιν, ἣν ὀλοψύχως τοῖς παρέχομεν, ἀλλὰ καὶ τὰ Μυστήρια (*Sacraments*) τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Γάμου, καὶ τὰς τελευταίας εὐχὰς τῆς Χριστιανικῆς Κηδείας. Καὶ ὅταγ λέγω «Ἡμεῖς». ἐννοῶ ὀλόκληρος ὁ Ἀγγλικανικὸς Κληρὸς ἀπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ Μητροπολίτου Κεῖπ-Γάουν μέχρι τοῦ νεωτέρου ἱερέως ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ. Οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἰδιάζον εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορὰν ἐμοῦ τοῦ ἰδίου, μόνον ὅτι συ-

πесе τῇ καλῇ μου τύχῃ νὰ εὕρω τὴν εὐκαιρίαν νὰ δείξω δι' ἔργων πλέον ἢ ἄλλων τὰ αἰσθήματα, ἅτινα ὅλοι ἐξ ἡμῶν τρέφομεν πρὸς αὐτοὺς, καὶ τοῦτο διότι μεγαλύτερος ἀριθμὸς Ὀρθοδόξων παρεπιδημεῖ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀφρικῆς, ἐκτὸς ἴσως ἐν Κεῖπ-Γάουν. Οὔτε πρᾶττω ὅσα πρᾶττω ἄνευ τῆς πληρεστάτης γνώσεως καὶ ἐπιδοκιμασίας τοῦ Ἐπισκόπου μου, τοῦ θεοφιλεστάτου Δ-ρος Κάρτερ, Ἐπισκόπου Πραιτωρίας. Ὁ Κύριος Κάρτερ ἀνέγνω καὶ ἐπεδοκίμασε τὴν πρὸς τὸν Κύριον Καψόπουλον ἐπιστολήν μου, ἣς καὶ ποιεῖται μνεῖαν ἢ Υ. Θ. Παναγιότητος, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ παροῦσα μου, πρὶν σταλῆ ὑποβληθῆσεται αὐτῷ πρὸς ἐπιδοκιμασίαν. Ἡμεῖς πάντως πιστεύομεν εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Ἰγνατίου «ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου μηδὲν πράσσετε».

Ζητῶ λοιπὸν, τὴν ἐπιείκειαν τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος, ἐὰν ἐπὶ μακρῷ κάπως ἐκθέσω τὴν ἀκριβῆ κατάστασιν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τέλει τῶν Μυστηρίων (*Sacraments*) τούτων τῇ αἰτήσῃ τῶν Ὑμετέρων.

Α'.

Δίδομεν εἰς τοὺς ὑμετέρους καλῶς καὶ ἐμφαντικῶς νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι οὐδέποτε θέλομεν πράξῃ τι ὅπως τοὺς ἀποσπάσωμεν τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἀγίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τῆς πατρὸς παραδότου Πίστεως καὶ τῶν ἐθίμων.

Β'.

Περὶ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος προκειμένου, δεσμευόμεθα νὰ τελῶμεν τοῦτο διὰ τριττῆς καταδύσεως, ὡσάκις

βαπτίζεται ὑφ' ἡμῶν Ὁρθόδοξον βρέφος. Τὸ προθυμότερον δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην διότι κατάδυσιν διατάσσεται καὶ εἰς τὸ τυπικὸν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, τὸ δι' ἐπιχύσεως δὲ βάπτισμα ἐπιτρέπεται κατ' οἰκονομίαν ὅταν οἱ γονεῖς πιστοποιήσωσι ὅτι τοῦ βρέφους ἡ ὑγεία δὲν ἐπιτρέπει νὰ υποβληθῇ εἰς κατάδυσιν, καὶ ὅταν βαπτίζωμεν τὰ ἡμέτερα βρέφη δι' ἐπιχύσεως, τὸ διὰ τριττῆς ἐπιχύσεως βάπτισμα εἶνε σχεδὸν καθολικὸν παρ' ἡμῖν. Ἡμεῖς οἱ Ἀγγλικανοὶ οὐδέποτε ραντίζομεν.

Γ'.

Πρὸς τούτοις εἴμεθα πρόθυμοι νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Βαπτίσματος ὡς διατυπῶνται ἐν τῷ Ὁρθόδοξῳ Εὐχολογίῳ, ἵνα οἱ Ἀνάδοχοι ἀξιῶνται νὰ λέγωσι τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἄνευ τῆς ἀτυχοῦς προσθήκης.

Ἡ Ὑ. Θ. Παναγιότης γνωρίζει ὅτι ἐν τῇ Ἀκολουθίᾳ τοῦ ἡμετέρου βαπτίσματος, ὡς ἀπανταχοῦ ἐν τῇ Δύσει, τὸ ἀπλούστερον Σύμβολον, τὸ καλούμενον Ἀποστολικὸν, λέγεται, ὥστε τὸ λυπηρὸν ζήτημα τῆς προσθήκης δὲν ἀναφύεται.

Δ'.

Εἴμεθα πρόθυμοι, ἀμέσως μετὰ τὴν κατάδυσιν νὰ χρίωμεν τὰ βρέφη ἢ διὰ τοῦ Ἁγίου Μύρου χαριέντως ἀπεσταλμένου ὑπὸ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, ἢ διὰ τοῦ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἡμῶν Ἐπισκόπων καθιερουμένου καὶ νὰ κοινωνῶμεν τὰ βρέφη τῶν Ἀχράντων

Μυστηρίων, ἢ καὶ νὰ ἀναβάλλωμεν τὰ ἀπαραίτητα ταῦτα τελείου Ὁρθόδοξου Βαπτίσματος, μέχρις οὗ καταστῇ δυνατὸν νὰ τελεσθῶσιν ὑπὸ Ὁρθόδοξου ἱερέως, χωρὶς νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἀμφιβολία τις προέρχεται περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν ἤδη τελεσθέντων.

Ε'.

Προκειμένου περὶ τῆς Ἱεροτελεστίας τοῦ Γάμου, συναισθανόμεθα ὅτι καθαρωτάτη συνεννόησις εἶνε τὰ μάλα ἐπιθυμητῆ, διότι θὰ ἦτο τῶντι ἀφόρητον ἐν ἣ περιπτώσει οἱ πρὸς ἡμᾶς προσελθόντες καὶ εὐλογηθέντες ὑφ' ἡμῶν εἰς Γάμου κοινωνίαν Ὁρθόδοξοι, ἐπιστρέψωσιν εἰς Ὁρθόδοξους τόπους καὶ ἐκεῖ προήρχετο ἀμφιβολία περὶ τῆς πραγματικότητος τοῦ γάμου των καὶ τοῦ νομίμου τῶν τέκνων των. Ἐπληροφορήθημεν ὅτι Ὁρθόδοξοι ἄνδρες νυμφευθέντες ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐγκατέλιπον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ καταλύσαντες εἰς χώρας Ὁρθόδοξους, ἔλαβον τὴν εὐλογίαν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐπὶ διττοῦ Γάμου πιθανὸν οἱ ἱερεῖς νὰ μὴ ἐγνώριζον ὅτι οὗτοι ἦσαν ἤδη νενυμφευμένοι.

Ἐχομεν ἀκράδαντον πεποίθησιν περὶ τῆς Ἀγιότητος καὶ τοῦ ἀδιαλύτου τοῦ γάμου. Δὲν εὐλογοῦμεν τοὺς γάμους τῶν ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ νόμου διαζευχθέντων οὔτε τῶν ὀριζομένων βαθμῶν ἐξ ἀγχιστείας ἢ καὶ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν.

ΣΤ'.

Συχνάκις ἐγείρεται τὸ ζήτημα καὶ ἐρωτώμεθα «Ἡμεῖς οἱ Ἀγγλικανοὶ θεωροῦμεν τὸν Γάμον Μυστήριον;

(*Sacrament*)? Ἡ ἀπάντησις εἶνε «Οὐχί» καὶ «Ναί». Ἐὰν διὰ τῆς λέξεως Μυστήριον (*Sacrament*) ἐννοῆται Μυστήριον (*Sacrament*) τῆς αὐτῆς ἐξαιρέτου τιμῆς καὶ ὑπερόχου σημασίας (*Same dignitis*) ἀποδιδομένης εἰς τὰ δύο μεγάλα Μυστήρια (*Sacraments*), τοῦ Εὐαγγελίου καθιερωθέντα ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτε «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν», ἐμφαντικώτατα ἀπαντῶμεν «ἜΟχι». Τὰ δύο ταῦτα μεγάλα Μυστήρια (*Mysteris*) τὰ καθ' ὅλου ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν, διακρίνομεν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα Μυστήρια (*Mysteris*) καὶ ἱεροτελεστίας τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε οἱ ἀπλούστεροι τῶν ἡμετέρων διστάζουσι νὰ κάμωσι ποσῶς χρῆσιν τῆς λέξεως Μυστήριον (*Sacramen*), ὅταν πρόκειται περὶ τῶν ἡττον ὑπερόχων καὶ ἐξαιρέτων (*minor*) μυστηρίων (*Mysteris*). Πιθανὸν ἐνίοτε ὑπερέβημεν τὰ ὅρια ποιούμενοι τὴν διάκρισιν ταύτην· ἀλλὰ ὁ σκοπὸς πάντοτε ἦτο μᾶλλον νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸ ὑπέροχον τῶν δύο μεγάλων Μυστηρίων (*Mysteris*) ἢ νὰ ἀφαιρέσωμέν τι ἐκ τῶν ἡττονα σημασίαν ἐχόντων (*minor*) τοιούτων. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἡμετέραν ἀκολουθίαν τοῦ Γάμου χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐμπνέεται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διὰ τῆς ὑψηλοτάτης ἀντιλήψεως τοῦ Γάμου. Ἀναφέρεται ὡς Ἅγιος Γάμος, περιγράφεται ὡς δηλῶν ἡμῖν τὴν πνευματικὴν ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Αὐτοῦ Ἐκκλησίας ὡς «σύμφωνος ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἁγίαις διατάξεσιν.» Ὁ Ἱερεὺς συνδέων τὰς χεῖρας τῶν προσερχομένων εἰς Γάμον καὶ λέγων «Οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἀνθρώπος μὴ χωριζέτω», κηρύττει ἄνδρα καὶ γυναῖκα ὁμοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς «καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Οἱ ψαλμοὶ καὶ αἱ γραφαὶ, ἅς τὸ ἡμέτερον

τυπικὸν κανονίζει νὰ ἀναγιγνώσκωνται, εἶνε ἀκριβῶς παρόμοιαι ταῖς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ἀκολουθίᾳ, καὶ ἰδίως τῇ Ε'. πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ, ἣτις ἐμπεριέχει τὰς λέξεις «μέγα μυστήριον (*Mystery*) τοῦτο ἐστίν». Τῇ ἀληθείᾳ, ἢ ἡμετέρα Ἀγγλικὴ λέξις «*Sacrament*» ἔχει ὅλως στενωτέραν ἔννοιαν τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως «Μυστήριον». Οἱ ἀποφεύγοντες ἐξ ἡμῶν τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως (*Sacrament*) ἀναφορικῶς τῷ Ἁγίῳ Γάμῳ, προθύμως θὰ ὠμίλουν περὶ αὐτοῦ ὡς «Μυστηρίου», ἀφ' οὗ μάλιστα ἐν μιᾷ τῶν εὐχῶν τῆς Ἀκολουθίας ὁ Ἱερεὺς λέγει. Ὁ Θεὸς . . . . ὁς καὶ συνδυάσας αὐτοὺς ἐδίδαξας μηδέποτε ἐξὸν χωρίζειν αὐτοὺς οὓς σὺ διὰ τοῦ γάμου εἰς ἐν ἐποίησας, Θεὸς ὁ τὴν κατάστασιν τοῦ γάμου εἰς οὕτω ἐξαιρέτον μυστήριον καθιερώσας, ὥστε ἐν αὐτῷ τὸν πνευματικὸν γάμον καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ὑποσημαίνεσθαί τε καὶ ἀπεικονίζεσθαι». Καὶ τέλος ἂν εἶνε ζήτημα λέξεων (λογομαχίας) αὐτὴ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις «Μυστήριον» (*Sacrament*) ἀποδίδεται τῷ Ἁγίῳ Γάμῳ ἐν μιᾷ τῶν Ὀμιλιῶν τῶν καθωρισμένων νὰ ἀναγιγνώσκωνται ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις Ἡμῶν [περὶ ΛΕ'. ἄρθρου, καὶ διδασκαλίας περὶ βλασφημίας Μέρος Α'.] καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ Ὀμιλίᾳ περὶ Ἱερωσύνης, σημειοῦνται αἱ λέξεις· οὕτε αὐτὸ οὕτε ἄλλο τι Μυστήριον (*Sacrament*) εἶνε, ὅσα τὰ Μυστήρια (*Sacraments*) τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Κοινωνίας. (Ὀμιλίαι περὶ Προσευχῆς καὶ Μυστηρίων (*Sacraments*)). [Σελίς 298],

Ἡ Ἀγγλικανικὴ στάσις προκειμένου περὶ τῶν ἡττονος σημασίας (*minor*) Μυστηρίων (*Sacraments*) καθαρώς ἀνακεφαλαιοῦται εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ΚΕ'. ἄρθρ. τῆς θρησκείας. «Δὲν εἶνε ὁμοίας φύσεως Μυστήρια (*Sa-*

craments) οἷα τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ὁ Κυριακὸς Δείπνος, διότι δὲν χαρακτηρίζει αὐτὰ ὁρατὸν τι σημεῖον ἢ ἱεροπραξία καθιερωθεῖσα παρὰ τοῦ Θεοῦ.»

Ἐθεώρησα ὀρθὸν ἵνα εὐλαβῶς θέσω ἐνώπιον τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος τὴν σύντομονταύτην πλὴν εἰλικρινῆ περίληψιν τῆς Ἀγγλικονικῆς διδασκαλίας ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Ἁγίου Γάμου, πρὶν νὰ εἶπω τί εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ πράττωμεν, ὅταν πρόκειται περὶ γάμων Ὁρθόδοξων, οἵτινες θὰ προσήρχοντο ἡμῖν πρὸς εὐλογίαν τῶν γάμων τῶν.

Z'.

Εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ εὐλογῶμεν τοὺς γάμους αὐτῶν εἴτε κατὰ τὸ ἡμέτερον τυπικὸν τῆς ἱεροτελεστίας, εἴτε κατὰ τὴν ὠραίαν Ὁρθόδοξον ἀκολουθίαν συμφώνως τῇ προτιμήσει των. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτε Ἕλληνας νυμφεύεται Ἕλληνίδα, ζητοῦσι ὁλόκληρον τὴν Ὁρθόδοξον ἀκολουθίαν· θὰ εἶνε ὅμως γνωστὸν τῇ Υ. Θ. Παναγιότητι, ὅτι καὶ εἰς τὸ Βάπτισμα καὶ εἰς τὸν Γάμον ποιούμεθα χρῆσιν τῆς Ὁρθόδοξου Ἱεροτελεστίας, κατ' οἰκονομίαν, καὶ οὐχὶ διότι κατεχόμεθα ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης καὶ ἀμφιβολίας περὶ τοῦ πληρεστάτου κύρους καὶ βαρύτητος τῶν ἡμετέρων ἱεροτελεστιῶν. Ὁ διάσημος Φώτιος κατέγραψε τὴν ἀλήθειαν ἀναφορικῶς τούτῳ διὰ τῶν ἀλήστων αὐτοῦ λέξεων, «ἐν οἷς οὐκ ἔστι πίστις τὸ ἀθετούμενον, οὐδὲ κοινοῦ τε καὶ καθολικοῦ ψηφίσματος ἔκπτωσις, ἄλλων παρ' ἄλλας ἐθνῶν τε καὶ νομίμων φυλαττομένων, οὔτε τοὺς φύλακας ἀδικεῖν, οὔτε τοὺς μὴ παραδεξζόμενους παρανομεῖν, ὀρθῶς ἂν τις κρίνειν εἰδὼς διορίσαιτο».

H'.

Ἄλλ' ἐπειδὴ θεωροῦμεν τὴν ἐπανάληψιν Μυστηρίων (Sacraments), οἷα τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ὁ Ἅγιος Γάμος, βαρὺ σκάνδαλον, εἶνε σαφές ὅτι δὲν ἠθέλομεν ἐξακολουθήσῃ νὰ πράττωμεν ὅσα ἐπράξαμεν, ἐὰν ὑπῆρχεν ὁ ἐλάχιστος κίνδυνος ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἁγίας Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἦν τιμῶμεν ὡς τὴν πρόμαχον καὶ προστατίδα τῆς πίστεως καὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν ἐπὶ Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἠθελον ἀπορρίψῃ καὶ ἐπαναλάβῃ ἐκεῖνα, ἅτινα ἡμεῖς ἐπράξαμεν ἐν ἀπολύτῳ καλῇ πίστει καὶ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ.

Θ'.

Εὐχαρίστως θὰ πράξωμεν ὅ,τι ἠθελεν εἶσθαι ἐπιθυμητὸν ὅσον ἀφορᾷ τὸ νὰ ὑποβάλλωμεν ἔγγραφον κατάλογον τῶν τοιοῦτων Βαπτίσεων καὶ Γάμων εἰς τὰς Ὁρθόδοξους Ἀρχάς.

Ἐγὼ ὡς ταπεινὸν καὶ ἀφωσιωμένον τέκνον περιφιλήτου καὶ τετιμημένου Πατρὸς, τὰ ζητήματα ταῦτα ὑποβάλλω τῇ Υ. Θ. Παναγιότητι ἐν ἀπέριφ Σεβασμῷ καὶ ἐξαιρέτῳ ὑπολήψει πρὸς τὸν περικλεῆ Ἀποστολικὸν Θρόνον, ἐφ' οὗ ἡ Υ. Θ. Παναγιότης ἐν διαδοχῇ τόσον μεγάλων Ἁγίων καὶ Μαρτύρων ἐπικάθηται τόσον εὐπρεπῶς καὶ ἐπαξίως, εὐλαβῶς προσεύχομαι, ἵνα ταῖς πρεσβείαις τῆς θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν Ἁγίων» ὅ,τι καὶ ἂν ἠθελεν ἀποφασισθῇ προσγενήσεται τῇ Δόξῃ τοῦ Ὑψίστου, καὶ προλειάνῃ τὴν ὁδὸν σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὲρ τῆς αὐθις ἐνώσεως τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ Ἐκ-

κλησιῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πίστεως, «τοῖς ἁγίοις ἅπαξ παραδοθείσης», καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος τῶν ἀναμφισβητήτων Οἰκουμενικῶν συνόδων.

Τὸ προβαίνειν πέραν ἐνθέρμου ἐπιθυμίας καὶ προσευχῆς καὶ ταπεινῶν προσπαθειῶν ἐν τῷ ταπεινῷ ἀξιωματί μου ὑπὲρ τοῦ ποθητοῦ τούτου τέλους δὲν ἀρμόζει εἰς ἀπλοῦν ἱερεᾶ, οἷος ἐγώ. Ἐν καιρῷ εὐθέτω, ὅποτε ἡ ὁδὸς ἔσεται παρεσκευασμένη δι' ἀμοιβαίας εὐδοκίας, φιλοφροσύνης καὶ εἰλικρινοῦς συζητήσεως καὶ ἐξηγήσεως, τὸ οὐρανόθεν ἐμπνευσθὲν τοῦτο ἔργον ἀνήκει τοῖς μεγάλοις ἐν τοῖς μεγάλοις.

Καὶ αὐθις προσφέρων εὐχαριστίας τῇ Υ. Θ. Παναγιότητι διὰ τὴν φιλόφρονα καὶ βαθέως ἐκτιμηθεῖσαν Πατρικὴν ἐντολήν, συνιστῶ τὸ ποίμνιόν μου καὶ ἑμαυτὸν ταῖς προσευχαῖς αὐτῆς, καὶ διατελῶ πιστὸν καὶ εὐλαβὲς τέκνον ἐν τῇ πίστει τοῦ Σαρκωθέντος Λόγου.

J. DARRAGH.

Πρωθιερεὺς
εὐχέτης ἐν Χριστῷ

ΤΟ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΑΡΤΙΩΣ ΠΛΟΥΤΙΣΘΕΝ

ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ
ΓΑΜΗΛΙΩΝ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΩΝ, ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΩΝ, ΔΙΠΛΩΤΥΠΩΝ,
ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΝΕΚΡΟΣΙΜΩΝ ΚΤΛ.

ΤΑΧΥΤΗΣ

ΑΚΡΙΒΕΙΑ

ΕΥΘΗΝΙΑ

ΤΙΜΗ: ΓΡ. 20